

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

Факультет економіки та управління

Кафедра бізнес-економіки та підприємництва

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма «Економіка агробізнесу»

Заочна форма навчання

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему «Обґрунтування заходів підвищення ефективності господарської
діяльності підприємства»**

здобувача **Бадіци Данила Миколайовича**

*Робота виконана з дотриманням основних принципів та фундаментальних
цінностей академічної доброчесності _____ Тягнивус В.В.*

Науковий керівник: к.ек.н., доцент Ничипорук О.Ю.

Робота допущена до захисту в ЕК «__» _____ 20__ р. протокол № __

Зав. кафедри бізнес-економіки

та підприємництва,

докт. екон. наук, професор

Рєпіна І.М.

Київ 2021

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ 1.....	7
Теоретичні засади управління ефективністю.....	7
1.1. Суть поняття ефективність та її значення для підприємства.....	7
1.2. Методи визначення ефективності.....	18
1.3. Загальні підходи до управління ефективністю	40
Розділ 2.....	47
Аналіз ефективності господарської діяльності підприємства.....	47
2.1. Організаційно-економічна характеристика об'єкту дослідження.....	47
2.2 Аналіз ефективності функціонування окремих галузей підприємства.....	71
2.3. Аналіз ефективності господарської діяльності	80
Розділ 3.....	92
Шляхи підвищення ефективності.....	92
3.1. Напрями підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.....	92
3.2. Оцінювання ефективності впровадження запропонованих проектів.....	102
Висновки.....	121
Список використаних джерел.....	124

Додатки.....	132
--------------	-----

ВСТУП

В ринкових умовах господарювання підприємство не здатне забезпечити свою діяльність на ринку, якщо підприємство не є економічно ефективним. Цим зумовлюється необхідність уточнення сутнісної інтерпретації категорії «економічна ефективність» і форм її виразу, ґрунтовного дослідження взаємозв'язку цієї категорії з поняттями «результативність» та «продуктивність», а також виокремлення і більш чіткого тлумачення різновидів останньої. Важливого значення набувають також проблемні питання селекції інтегрального критерію ефективності господарської діяльності підприємства, на котрий варто орієнтуватися управлінню для ефективного прийняття господарських рішень і забезпечення при цьому найбільш повного задоволення потреб зацікавлених напрямів підприємства. Постійні зміни, що відбуваються в економіці країни, вимагають від підприємств якісно нових поглядів на постановку цільових орієнтирів, економічну поведінку та підходи до оцінки господарської діяльності підприємств. У зв'язку з цим актуалізується вибір рівнозначних цілей, принципів, методів, критеріїв та показників вірогідної оцінки ефективності господарської діяльності, які б у системі відповідали нинішнім вимогам розвитку ринкової економіки.

Теоретичні та практичні аспекти проблеми оцінки ефективності господарської діяльності розглянуто в працях дослідників та науковців Афанасьєв М.В., Бойчик І.М., Боковець В. В., Васюта В. Б., Выборнов В.И., Галушка З. І., Голубєв А. К., Гонтарева І. В., Гончаров В.И., Гринчуцький В. І., Грузинов В.П., Девятка О. В., Дончак Л. Г., Дронова А. Ю., Дуляба Н. І., Зайцев Н.Л., Іваниенко В.В., Иващенко Н.П., Ізмайлова К., Кайлюк Є. М., Кантор Е.Л., Кирій В. В., Кіндрацька Г. І., Ковалев В.В., Коваленко О. В., Коваль О. А., Ксьондз С. В., Куценко А.В., Левицька І. В., Лихолат С. М., Лігоненко Л.О., Лямець В.І., Маркіна І. А., Маслова В. О., Меліхова Т. О., Назаркевич О. Б., Нусинов В.Я., Олексюк О. І., Орлов П.А., Осипов В.І., Ощипок І. М., Павловська Л. Д., Падерин И.Д., Петровці М. М., Піддубна

Л.І., Подольчак Н. Ю., Покропивний С.Ф., Пуліна Т. В., Руда Р. В., Савицкая Г.В., Світлична Я. В., Сударкіна С. П., Сурмин Ю.П., Ткаченко С. А., Турило А.М., Узун Д. Д., Уткіна Ю. М., Федорова Н.Н., Федулова Л.І., Шеремет А. Д.

Попри значний обсяг розробок та публікацій низка положень теоретичного та методичного характеру залишились поза увагою науковців. Зокрема всебічного дослідження потребує питання суті ефективності господарської діяльності підприємства. Недостатньо уваги присвячено головним характеристикам ефективності господарської діяльності підприємств. Актуальними залишаються питання удосконалення методичного інструментарію з оцінювання та виявлення резервів підвищення ефективності господарської діяльності підприємств.

Актуальність проблеми, необхідність поглиблення теоретичних напрацювань, а також потреба в удосконаленні існуючого методичного інструментарію з оцінювання ефективності господарської діяльності підприємств зумовили вибір теми роботи.

Мета дипломної роботи полягає в дослідженні теоретико-методичних аспектів визначення ефективності діяльності підприємства та обґрунтуванні прикладних заходів щодо її підвищення для ДП «Чайка».

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність вирішення таких **завдань**:

- дослідити суть поняття ефективності та її значення для підприємства;
- визначити методи визначення ефективності;
- дослідити загальні підходи до управління ефективністю;
- визначити організаційно-економічну характеристику об'єкту дослідження;
- здійснити аналіз ефективності функціонування окремих галузей підприємства;
- здійснити аналіз ефективності господарської діяльності;

- визначити напрями підвищення ефективності господарської діяльності підприємства;
- оцінити ефективності впровадження запропонованих проектів.

Об'єктом дипломної роботи виступають процеси забезпечення ефективності господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних аспектів щодо підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувались, як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження, а саме: аналізу та синтезу – під час дослідження сутності економічної ефективності; системного підходу – під час визначення складових ефективності господарської діяльності; горизонтального та вертикального аналізу, коефіцієнтний метод – під час виявлення тенденцій розвитку господарської діяльності підприємства; кореляційного аналізу – під час оцінки ефективності впровадження запропонованих проектів. Висновки сформовано на засадах методів системного аналізу та наукової абстракції.

Інформаційною базою для досліджень стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених та фахівців із проблем менеджменту, економіки підприємства, законодавчі та нормативні акти України, а також офіційна інформація Державного комітету статистики України; дані статистичної та фінансової звітності ДП «Чайка»; власні аналітичні розрахунки. Обробка даних здійснювалася за допомогою сучасних інформаційних технологій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ

1.1. Суть поняття ефективність та її значення для підприємства

Нинішній період становлення ринкових відносин в Україні вимагає від компаній інтенсивних вчинків по збільшенню продуктивності їх роботи. З початку становлення фінансової науки питання ефективної господарської діяльності підприємства вийшла на фронтальний план і залишається актуальною і зараз. Оцінка ефективності та рентабельності активів, грошових коштів, управлінських рішень, прибутків, витрат фінансових ресурсів, технологій, предметів і способів забезпечення продуктивності ефективності господарської діяльності підприємств становлять певну увагу як для науковців, і для економістів-практиків.

Ефект (у перекладі з лат. - виконання, дія) - результат, наслідок яких-небудь дій. Ефект від господарської діяльності підприємства трактується як показник, який характеризує результат функціонування. Показники ефекту відносять до абсолютних, об'ємних показників; їх можна складати у просторі та часі. Залежно від параметрів об'єкту, що аналізується, показниками ефекту можуть бути валовий внутрішній продукт, національний дохід, валова продукція, чистий прибуток, виручка, чистий дохід й ін. Як правило, ефект не пов'язують із зусиллями, якими його досягнуто. Стосовно мети конкретної дії ефект може нести як позитивну, так і негативну направленість. Ефект чи результат від господарської діяльності підприємства визначається як рівнем ефективності, так і періодом часу, за який вимірюється цей результат.

З категорією ефекту тісно пов'язане поняття ефективності. Шермет О. Д., Сайфулін Р. С. відзначають, що ефективність є однією з найскладніших дефініцій економічної науки. Вона виступає базисом побудови кількісних

критеріїв значущості прийнятих рішень, використовується для формування матеріально-структурної, функціональної і системної характеристик господарської діяльності підприємств.

Визначення поняття «ефективність» різними авторами представлено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 - Визначення поняття «ефективність» різними авторами [23, 45, 24, 39, 51, 47, 68, 62]

Автор(и), джерело	Визначення
Іванієнко В. В. [23, с. 76]	Економічна ефективність - відносний показник, що порівнює отриманий ефект з витратами чи ресурсами, використаними для отримання цього ефекту
Нусінов В. Я. [45, с. 91]	Ефективність є результативність, тобто результат діяльності (ефект), який отримує суспільство, підприємство або окрема людина на одиницю використаних (чи застосованих) ресурсів
Іващенко Н. П. [24, с. 361]	Економічна ефективність - віддача у формі доходів різних ресурсів фірми, що знаходяться в її розпорядженні
Лямець В. І. [39, с. 218]	Ефективність - це не просто властивість операції (процесу функціонування системи), що відображається в її здатності давати певний ефект, а дієвість такої здатності, тобто результативність, співвіднесена з ресурсними витратами
Падерін І. Д. [51, с. 90]	Сутність економічної ефективності підприємства полягає в економії всіх питомих витрат на виробництво продукції, що визначають його доходність
Орлов П. А. [47, с. 367]	Ефективність - співвідношення результату або ефекту будь-якої діяльності і витрат, пов'язаних з її здійсненням. Причому це може бути як співвідношення результату і витрат, так і співвідношення витрат і результатів діяльності
Федулова Л. І. [68, с. 388]	Економічна ефективність - такий стан справ, за якого неможливо реалізувати жодної зміни, яка більш повно задовольняє бажання однієї людини, не перешкоджаючи задоволенню бажань іншої людини
Сурмін Ю. П. [62, с. 354]	Ефективність - показник успішності функціонування системи для досягнення поставлених цілей

Афанасьєв М.В., Гончаров А.Б., Иваниенко В.В., Иващенко Н.П., Ковалев В.В., Волкова О.Н., Лямець В.І., Тевяшев А.Д., розуміють цю категорію як відношення ефекту (результату) до витрат або ресурсів, що були витрачені на його одержання. Тобто критерії ефективності формуються на основі витратного (спожиті ресурси) і ресурсного (застосовані ресурси) підходів. Витратний підхід віддзеркалює ефект, отриманий з кожної одиниці сукупних витрат або окремо витрат живої або упредметненої праці. Ресурсний підхід має характеризувати ефективність використання ресурсів: матеріальних, трудових, фінансових. Проте, як відзначають Ковальов В. В., Волкова О. М., незважаючи на те, що розходження між дефініціями «ресурси» та «витрати» безумовне, очевидність має лише орієнтовний характер.

З інших позицій розглядає ефективність Сурмін Ю. П.: як її критерій він характеризує досягнення встановлених системою цілей. Функція досягнення мети має вагоме значення при дефініції економічної ефективності; вона не суперечить витратному (ресурсному) підходу до дефініції ефективності, має більш складний характер, і, відповідно, іншу методику розрахунку.

Федулова Л. І. визначає ефективність як оптимальну відповідність задоволення потреб конкретних груп. Таке задоволення залежить від ступеня реалізації інтересів членів у процесі господарської діяльності підприємства.. Узгодження інтересів і складання на їх основі бази цілей фірми вважається на думку Федулова Л. І. ключовим завданням управління.

Нарешті, дефініція поняття «ефективність» показав, що існують різні підходи до її визначення. Домінує точка зору, згідно з якою ефективність - це відношення результатів до витрат (ресурсів), тобто «традиційне» визначення. Залежно від підходу це поняття розкриває результативність об'єктів (систем) різного значення - суспільства, фірми, системи управління.

Визначення понять ефективності виробництва різними авторами надано у табл. 1.2.

Таблиця 1.2 - Поняття «ефективність виробництва»

Автор(и), джерело	Визначення
Бойчик І. М. [3, с. 352]	Ефективність виробництва - це узагальнене і повне відображення кінцевих результатів застосування засобів, предметів праці і робочої сили на підприємстві за певний проміжок часу. Загальну економічну ефективність виробництва ще називають загальною продуктивністю виробничої системи
Афанасьєв М. В. [2, с. 233]	Ефективність виробництва - комплексне відображення кінцевих результатів застосування робочої сили (працівників) і засобів виробництва за певний проміжок часу
Зайцев Н. Л. [22, с. 480]	Ефективність виробництва - співвідношення результатів господарської діяльності промислового підприємства і витрат фінансових, трудових і матеріальних ресурсів
Виборнов В. І. [6, с. 6]	Економічна ефективність виробництва - результативність виробничого процесу, співвідношення між досягнутими результатами і витратами живої й упредметненої праці, які виражають досягнутий ступінь розвитку продуктивних сил і рівень їхнього використання
Сіроштан М. А. [60, с. 163-164]	Ефективність виробництва - з одного боку, це співвідношення між фізичними ресурсами (витратами) та фізичним продуктом (виробом). З іншого боку, ефективність виробництва це співвідношення між суспільно-визначеними витратами вартості та суспільно- визначеним вартісним результатом
Кантор Є. Л. [27, с. 319]	Економічна ефективність виробництва є кількісним відношенням двох величин - результатів господарської діяльності і витрат виробництва

Афанасьєв М.В., Гончаров А.Б., Бойчик І.М., Выборнов В.И., Маврищев В.С., Зайцев Н.Л., Сіроштан М.А., Потапов В.І., Білявцев М.І. виходять з традиційного визначення ефективності стосовно процесу виробництва, тобто ефективність виробництва визначається як співвідношення кінцевого результату виробництва та використаних ресурсів (робочої сили, засобів та предметів праці).

Афанасьєв М.В., Гончаров А.Б., Бойчик І.М. враховує момент часу при визначенні ефективності виробництва на підприємстві. Оцінка рентабельності виробництва на підприємстві знаходиться в залежності від часового ін-

тервалу. Підприємство, що інвестує способи може здійснювати господарську діяльність на початку періоду неефективно, втім досягати поставлених цілей і надавати фінансовий ефект в майбутньому. Значить, ефективність виробництва - це відображення кінцевих підсумків застосування ресурсів за конкретний проміжок часу.

Більше важким терміном, ніж «ефективність виробництва», є поняття «ефективність діяльності підприємства». У джерелах це поняття визначається, як «ефективність бізнесу», «ефективність господарської діяльності підприємства», «ефективність діяльності підприємства» «ефективність виробничої організації», (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 - Поняття «ефективність господарської діяльності підприємства»

Автор(и), джерело	Визначення
1	2
Гончаров В. І. [10, с. 394]	Ефективність діяльності підприємства визначається рівнем раціонального використання ресурсів, навичок і використовуваної технології, а також зусиль підприємства для виробництва продукції, реалізації товарів та надання послуг при задоволенні конкретного ринкового попиту
Белій А. П.. [33, с. 31]	Ефективність діяльності підприємства - відношення обсягу виходів підприємства до обсягу входів, які виміряні в порівнянних одиницях
Мейер, М. В. [42, с. 364]	Ефективність бізнесу - це величина доходів, що генеруються бізнес-процесами підприємства за вирахуванням витрат, необхідних для їх здійснювання
Іващенко Н. П. [24, с. 361]	Ефективна діяльність досягається отриманням максимального результату за рахунок наявних ресурсів або отримання певного результату з мінімальним витрачанням ресурсів
Покропивний С. Ф. [55, с. 513]	Ефективність виробництва (діяльності підприємства, продуктивності системи) - це комплексне відображення кінцевих результатів застосування засобів виробництва і робочої сили (працівників) за певний проміжок часу
Осипов В. І. [48, с. 711]	Ефективність (результативність) діяльності підприємства - виражає величину ефекту на одиницю витрат; адекватно до показників ефекту визначають два види ефективності діяльності підприємства: прибутковість (рентабельність) і продуктивність
Шеремет О. Д.	Ефективність господарської діяльності підприємства визначається од-

[69, с. 106]	ним з двох способів, що відображають результативність роботи підприємства або стосовно розміру їх споживання (витрат) у процесі виробництва або відносно величини авансованих ресурсів
--------------	--

1	2
Федорова Н. Н. [67, с. 12]	Ефективність виробничої організації визначається її здатністю пристосовуватися до зовнішніх умов діяльності, зберігаючи себе при цьому як цілісну систему

Дослідження та розгляд зазначених визначень дозволяють зробити висновки, що вони трактуються неоднозначно.

Продуктивність і прибутковість Осипов В.І. визначає двома видами ефективності, що характеризують ефективність діяльності підприємства. Але, ефективність господарської діяльності підприємства має визначатися й іншими критеріями.

Як критерій ефективного функціонування у Іващенко Н.П. виступає досягнення максимального результату на основі наявних засобів (принцип максимізації) або досягнення певного результату з використанням мінімальних засобів (принцип мінімізації). Схожий підхід пропонується в джерелах. Шеремет О.Д., Сайфулін Р.С. як критерій ефективності діяльності пропонують розмір споживання авансованих ресурсів, а Гончаров В.І. - ступінь раціонального використання ресурсів, навичок, технології й інших зусиль при задоволенні конкретного ринкового попиту. Перевагою останнього підходу є врахування потреб ринку, оскільки сьогодні можуть бути успішними тільки ті підприємства, які використовують маркетинг для виконання своїх бізнес-функцій

Федорова Н.Н., використовуючи у понятті ефективності виробничої організації терміни «адаптація» та «цілісна система», наголошує на значенні взаємоузгодження елементів системи. На її думку, гарантія ефективності системи як єдиного цілого полягає у взаємоузгодженні потенціалів елементів його складових. Витрати системи на утримання більш «міцних ланок» є тяга-

рем на сукупні витрати системи, знижуючи її ефективність. Отже, ефективність системи залежить передусім від рівня її організованості.

Нарешті, розгляд представлених в табл. 1.3 думок засвідчив, власне що немає конкретного визначення поняття «ефективність роботи підприємства». Воно аналізується з точки зору різних підходів, з урахуванням різного значення деталізації, різноманітних факторів. Науковці використовуються різну термінологію для дефініції цього визначення. Складність аналізу визначень, що охарактеризують ефективність, полягає в різних рівнях управління об'єкта вивчення, і глибині теоретичних досліджень.

Треба зазначити, що зараз немає чітких меж між поняттями «ефективність», «ефективність виробництва», «ефективність роботи підприємства». Найчастіше даючи визначення конкретного виду ефективності, науковці абсолютно не розкривають суті підходу до неї.

Отже, поняття ефективності діяльності підприємства містить поліморфний характер. В наслідок цього важливим вважається виділення за різними ознаками належних видів ефективності, кожен з яких має конкретне зміст значення для системи господарської діяльності підприємства. Класифікація видів ефективності підприємства надана на рис. 1.1.

Вид спожитих витрат або ресурсів визначає затратну або ресурсну ефективність. Остання може визначатися для окремих видів ресурсів: фінансових; трудових; матеріальних й ін.

Ефективність представлена масою видів:

- екологічна,
- економічна,
- етична,
- організаційна,
- політична,
- правова,
- психологічна,
- соціальна,

- технологічна.

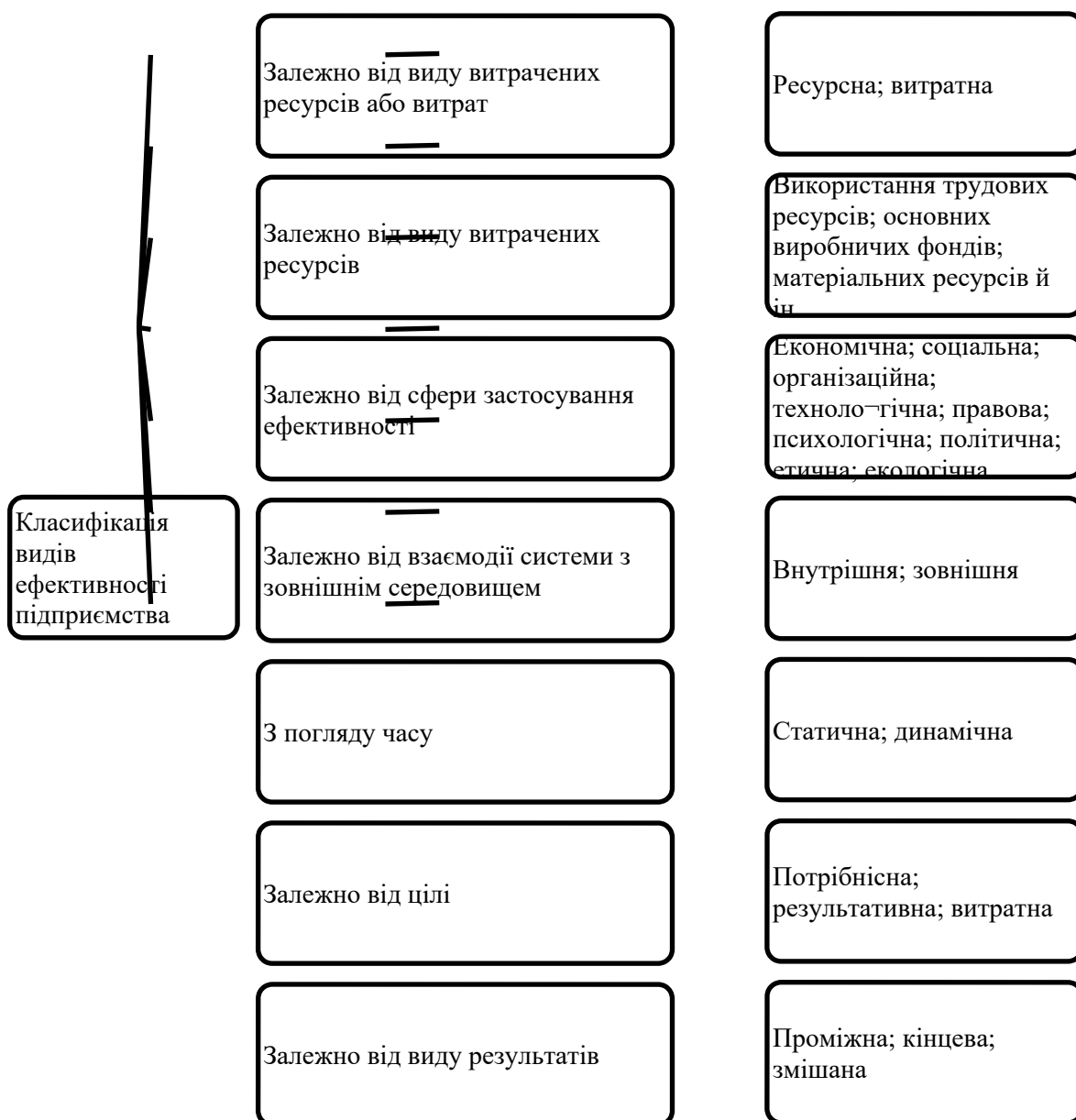

Рисунок 1.1 - Класифікація видів ефективності підприємства [46]

Один вид ефективності може змінюватися за рахунок іншого або частково його компенсувати.

Залежно від взаємодії системи з зовнішнім середовищем розрізняють внутрішню й зовнішню ефективність. Перша визначає продуктивність на основі співвідношення витрат і результату. Зовнішня ефективність відзначає частку підприємства на ринку, резерв створення нових сфер діяльності, потенційні можливості та загрози підприємства.

З погляду часу розрізняють статичну й динамічну ефективність. Статична ефективність визначається на короткому відрізку часу, коли визначаються оперативні й тактичні питання. Динамічна ефективність допускає досягнення більш високих результатів шляхом гнучкого видозмінювання ресурсів та зміни технології в довгостроковому періоді.

Маркіна І. А. розрізняє три види ефективності підприємства виходячи із мети підприємства: потрібнісну, як відношення цілей до потреб, ідеалів і норм; результативну як відношення досягнутого результату до поставлених цілей; витратну у вигляді відношення досягнутих результатів до витрат.

Виходячи від виду результатів та методу формування показників ефективності Турило О.М., Турило О.О. розрізняють систему оцінки ефективності, на базі трьох видів ефективності. «Проміжна ефективність» формується на основі «проміжних» результатів і витрат, «кінцева ефективність» розраховується на базі «кінцевих» показників ефективності витрат та результатів, а змішана ефективність - це синтез показників перших двох видів ефективності.

Означені види ефективності фірми визначають ефективність господарської діяльності підприємства за різними ознаками з різних сторін. Будь-яка з видів ефективності дає окрему характеристику ефективності господарської діяльності підприємства. Варто звертати увагу на всі види ефективності, так як в комплексі вони мають всі шанси підвищити кінцеву ефективність діяльності підприємства.

На нашу думку, ефективність діяльності підприємства має визначатися не одним, а кількома актуальними критеріями.

Ми згодні з думкою більшості економістів (табл. 1.1-1.3), яка полягає в тому, що центральним аспектом ефективності господарської діяльності підприємства слід вважати витратну (ресурсну) ефективність, тобто результативність витрат. Це пов'язано з тим, ефективність господарської діяльності підприємства мають місце не лише в самому процесі господарювання, а в основному в змінах господарської діяльності підприємства.

Тому що ефективність властива не для кожної взаємодії, а лише тільки для цілеспрямованої, то дана категорія містить управлінський характер, і відображає рівень досягнення встановлених цілей. Крім аспекту «витрати - результати» треба брати до уваги аспект «результати - цілі». Ефективність господарської діяльності підприємства має визначатися як співвідношення результатів намічених цілей. Тобто ефективність функціонування системи відображає результативність керованих і керуючих систем. Ефективність демонструє, якою мірою орган, який управляє, реалізує мету та досягається запланованих підсумків.

Дієздатність фірми до ефективної роботи залежить від його конкурентоспроможності в ринковому середовищі. Поняття «конкурентоспроможність» і «ефективність» вважається характеристикою фінансового становища фірми. Але конкурентоспроможність характеризує фінансове становлення фірми як підмножина більше важкої, складної й відкритої економічної системи.. У разі якщо ефективність відображає стан внутрішнього переміщення фірми відносно його мети і цілей, або ж відповідність «витрати - результати», то конкурентоспроможність - траєкторія переміщення порівняно інших суб'єктів.

Підприємство – це складна система, що складається з підсистем, що опинилися в динамічній взаємодії між собою і зовнішнім середовищем в умовах протиріччя під цілей та інформаційної невизначеності. Збільшення конкурентного потенціалу фірми вважається наслідком стабільного становлення, тобто внесення координованих змін в кількісні і структурні властивості системи.

Виділені нами аспекти при визначенні ефективності господарської діяльності фірми цілеспрямовано брати до уваги в комплексі. Цим чином, можна сформулювати належне визначення ефективності господарської діяльності фірми: «Ефективність діяльності фірми - це комплексна характеристика, яка відображає ступінь застосування ресурсних витрат, дієздатність досягати мети і встановлених цілей і дієздатність до стійкої життєдіяльності в

конкурентному ринковому середовищі. Вона демонструє ступінь застосування трудових, фінансових, матеріальних, природних та інших ресурсів, ступінь забезпечення позитивного результату (ефекту) господарства в умовах конкурентного ринку і досягнення запланованих підсумків з точки зору встановлених перед системою або ж її елементами цілей».

Ефективність діяльності підприємства формується багатьма економічними, технічними, виробничими показниками, а також показниками ефективності управління. Ефективність господарської діяльності підприємства характеризують: продуктивність праці, рівень технології, ступінь раціональності використання енергетичних ресурсів, сировини, матеріалів, рівень менеджменту і т.д.

Таким чином, ефективність діяльності підприємства є комплексною характеристикою існування соціально-економічної системи. Для її дефініції доцільно застосовувати комплексний підхід, що включає сукупність критеріїв оцінки ефективності господарської діяльності підприємства: результативність його витрат, цільову результативність та конкурентоспроможність.

1.2. Методи визначення ефективності

Сучасний стан української економіки вимагає значних трансформацій, які сприятимуть підвищенню ефективності господарської діяльності підприємств.

Оцінка ефективності господарської діяльності підприємства, як правило, базується на аналізі різних фінансових показників, таких як чистий фінансовий результат, рентабельність інвестицій, ринкова вартість підприємства. Однак, становлячи список фінансових коефіцієнтів, на базі яких будуть ухвалюватися стратегічні рішення, доцільно враховувати переваги й недоліки застосування цих показників на практиці. В американській практиці управ-

лінського обліку рекомендації з застосовування показників для оцінки ефективності господарської діяльності підприємства викладені в стандарті управлінського обліку «Вимір ефективності підприємства» (Statement on Management Accounting «Measuring entity performance»; SMA 4D). Стандарт пропонує застосовувати наступні показники, на базі яких буде оцінюватися ефективність господарської діяльності підприємства:

- чистий фінансовий результат;
- прибуток на акцію;
- грошові потоки;
- рентабельність інвестицій;
- залишковий дохід;
- вартість компанії

Але єдиного підходу як до визначення ефективності, так і до визначення ефективності господарською діяльністю підприємства в науковій літературі не існує. Найпоширенішими напрямками є визначення ефективності господарської діяльності як співвідношення отриманого результату з витратами та ресурсами господарської діяльності підприємства; співвідношення отриманого результату з поставленими цілями. Але ці підходи до визначення ефективності не дозволяють встановити логічний зв'язок між управлінням господарською діяльністю підприємства та ефективністю управління господарською діяльністю підприємства. Ефективність управління діяльністю підприємства визначається як результативність управління виробничою, операційною, фінансовою, інноваційною, маркетинговою та кадровою діяльностями.

Ефективність може визначатись як результативність системи, що виражається у відношенні корисних кінцевих результатів її діяльності до витрачених ресурсів.

Залежно від форми подання результатів і витрат розрізняють наступні види ефективності:

- 1) технічна ефективність – результати й витрати визначаються в натурально-речовинній формі;
- 2) економічна ефективність – результати й витрати оцінюються у вартісній формі;
- 3) соціально-економічна ефективність – враховуються не тільки економічні, але й соціальні результати реалізації заходу.

Система показників ефективності проведення має давати деталізовану оцінку використання всіх ресурсів підприємства й містити всі загально-економічні показники. Вкрай важливо, щоб розрахунки ефективності проведення велися безперервно: на стадіях проекту плану, затвердження плану, та в процесі його виконання.

Характеристика системи показників ефективності наведена на рис. 1.2.

Рисунок 1.2 - Характеристика системи показників ефективності

Методика розрахунку та інтерпретація показників для інтегральної оцінки ефективності господарської діяльності підприємства:

Фондоозброєність(Φ_0) - показник, що характеризує ступінь забезпеченості основними виробничими фондами промислово-виробничого персоналу підприємства та розраховується за формулою (1.1):

$$\Phi_0 = \frac{\Phi_{ср}}{Ч} \quad (1.1)$$

де, $\Phi_{ср}$ - середньорічна вартість основних засобів;

Ч- чисельність працівників.

Фондомісткість - показник, що характеризує рівень середньорічної вартості основних засобів на одиницю вартості виробленої валової продукції. Фондомісткість є показником, оберненим до фондovіддачі та розраховується за формулою(1.2):

$$\Phi_M = \frac{\Phi_{ср}}{Вп} \quad (1.2)$$

де, Φ_M - фондомісткість;

Вп - вартість виробленої продукції [11, с. 118].

Коефіцієнт зносу визначає частку вартості основних засобів, що її списано на витрати виробництва в попередніх періодах. Коефіцієнт зносу визначається відношенням суми зносу основних засобів до балансової вартості основних засобів та розраховується за формулою(1.3):

$$K_z = \frac{З_о}{\Phi_K} \quad (1.3)$$

де K_z - коефіцієнт зносу основних засобів;

З_о - сума зносу основних засобів;

Φ_K - балансова вартість основних засобів на кінець періоду.

Показник зносу основних засобів може розраховуватися також у відсотках на початок і на кінець звітного періоду і дає змогу оцінити стан основних засобів.

Фондовіддача основних засобів - показник, що визначає обсяг валової (товарної) продукції у вартісному вираженні на одиницю (1 грн.) середньорічної вартості основних засобів, що беруть участь у виробництві цієї

продукції. Фондовіддача характеризує ефективність використання основних засобів та розраховується за формулою(1.4):

$$\Phi_{\text{в}} = \frac{B_{\text{п}}}{\Phi_{\text{к}}} \quad (1.4)$$

де, $\Phi_{\text{в}}$ - фондовіддача;

$B_{\text{п}}$ - вартість виробленої продукції за звітний період;

$\Phi_{\text{к}}$ - балансова вартість основних засобів на кінець періоду.

Збільшення фондовіддачі основних виробничих фондів говорить про підвищення ефективності їх застосовування, що є позитивним явищем в діяльності підприємств. Основними напрямками підвищення фондовіддачі основних фондів є збільшення обсягу виробництва валової (товарної) продукції за рахунок більш інтенсивного їх використання і зменшення середньорічної вартості основних фондів за рахунок ліквідації зношених, малопродуктивних та невикористовуваних у виробництві основних засобів.

Рентабельність основних засобів - це відносний показник, що характеризує ступінь ефективності використання цих засобів та розраховується формулою (1.5):

$$P_{\text{оз}} = \frac{\Pi}{\Phi_{\text{к}}} * 100 \% \quad (1.5)$$

де, P - рентабельність основних засобів;

Π - загальний прибуток за звітний період;

$\Phi_{\text{к}}$ - балансова вартість основних засобів на кінець періоду

Середню вартість оборотних активів можна розрахувати як середню арифметичну або середню хронологічну. Дані для розрахунку використовуються залежно від періоду (рік, півріччя, квартал тощо), за який визначається оборотність. Якщо за рік, то доцільно для розрахунку брати наявність оборотних активів на початок кожного місяця.

Для характеристики ефективності використання оборотних активів можуть використовуватись коефіцієнт ефективності (прибутковість оборотних активів) і рентабельність та розраховується за формулами(1.6; 1.7):

$$K_e = \frac{\Pi}{C} \quad (1.6)$$

$$P = \frac{\Pi}{C} * 100 \% \quad (1.7)$$

де K_e - коефіцієнт ефективності оборотних активів, коп.;

Π - прибуток від реалізації продукції, грн.;

P - рентабельність оборотних активів, %.

Якщо коефіцієнт ефективності оборотних активів є абсолютним показником і характеризує, скільки прибутку припадає на 1 грн. оборотних активів, то рентабельність оборотних активів - відносний показник, що визначає міру використання оборотних коштів. Якщо значення першого і другого показників є більшими, то ефективніше використовуються оборотні кошти.

Платоспроможність характеризується достатньою кількістю оборотних активів підприємства для погашення своїх зобов'язань протягом року. Підприємство є платоспроможним, якщо його загальні активи перевищують поточні зобов'язання. Нездатність підприємства задовольнити вимоги кредиторів з оплати сировини, матеріалів, товарів, сплати платежів у бюджет, оплати праці, страхування, тощо у зв'язку з перевищенням зобов'язань над вартістю майна характеризує його неплатоспроможність, або неспроможність.

Підприємство визнається неплатоспроможним у разі визначення незадовільної структури балансу.

Показники платоспроможності та ліквідності підприємства наведені в табл. 1.4.

Таблиця 1.4 - Показники платоспроможності та ліквідності підприємства

№	Показники	Формула
1	2	3
1	Коефіцієнт забезпеченості ліквідними активами	Ліквідні активи / Активи

2	Коефіцієнт забезпеченості швидко ліквідними активами	Швидко ліквідні активи / Активи
3	Коефіцієнт забезпеченості готовими засобами платежу	Готові засоби платежу / Активи
4	Загальний коефіцієнт покриття	Ліквідні активи / Поточні зобов'язання

1	2	3
5	Проміжний коефіцієнт покриття	Швидко ліквідні активи / Поточні зобов'язання
6	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Готові засоби платежу / Поточні зобов'язання
7	Коефіцієнт відволікання оборотних активів у запаси	Запаси / Оборотні активи
8	Коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість	Дебіторська заборгованість / Оборотні активи
9	Коефіцієнт участі матеріальних запасів у покритті поточних зобов'язань	Запаси / Поточні зобов'язання
10	Частка власного оборотного капіталу у покритті запасів	Власний оборотний капітал / Запаси
11	Коефіцієнт маневрування	Власний оборотний капітал / Власний капітал

Фінансова стійкість - забезпечення запасів і витрат джерелами утворення активів для їх формування. Фінансова стійкість — це такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство платоспроможне. Фінансова стійкість підприємства — це становище, коли вкладені в господарську діяльність ресурси окупаються за рахунок грошових надходжень від діяльності, а отриманий прибуток забезпечує самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх запозичень джерел формування ресурсів.

Показники фінансової стійкості підприємства наведені в табл. 1.5.

Таблиця 1.5 - Показники фінансової стійкості підприємства

№	Показники	Формула
1	Коефіцієнт фінансової автономії	Власний капітал / Капітал
2	Коефіцієнт фінансової заборгованості	Позиковий капітал / Капітал
3	Коефіцієнт фінансової залежності	Позиковий капітал / Власний капітал

4	Коефіцієнт покриття боргу	Власний капітал / Позиковий капітал
---	---------------------------	-------------------------------------

Показники ділової активності дають змогу оцінити ефективність використання підприємством власних коштів. До цієї групи належать різні показники обіговості. Вони мають велике значення для оцінювання фінансового стану підприємства, оскільки інтенсивність обігу коштів, тобто швидкість перетворення їх на готівку, безпосередньо впливає на платоспроможність підприємства.

Показники ділової активності підприємства наведені в табл. 1.6.

Таблиця 1.6 - Показники ділової активності підприємства

№	Показники	Формула
1	Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід / Середньорічна вартість активів
2	Період оборотності активів	Кількість календарних днів у періоді / коефіцієнт оборотності активів
3	Коефіцієнт оборотності запасів	Собівартість реалізованих запасів / Середньорічна вартість запасів
4	Середній термін оплати дебіторської заборгованості	Середня дебіторська заборгованість * Кількість календарних днів у періоді / Чистий дохід
5	Середній термін оплати кредиторської заборгованості	Середня кредиторська заборгованість * Кількість календарних днів у періоді / Собівартість реалізованих товарів

Співвідношення прибутку з авансованою вартістю або поточними витратами характеризує таке поняття, як рентабельність діяльності підприємств, організацій та установ.

Для розрахунку рентабельності можуть використовуватися різні види прибутку підприємства: валовий прибуток; прибуток від реалізації продукції

(робіт, послуг), тобто від операційної діяльності; прибуток від інших видів діяльності (фінансової, інвестиційної); чистий фінансовий результат. При цьому прибуток зіставляється з авансованою вартістю, яку можна брати в різних варіантах (весь капітал підприємства, власний капітал, позиковий капітал, основний капітал, оборотний капіталі).

Показники рентабельності є важливими характеристиками факторного середовища формування прибутку (та доходу) підприємства. З цієї причини вони є обов'язковими елементами порівняного аналізу та оцінки фінансового стану підприємства.

Наведемо методику розрахунку показників рентабельності:

1. Рентабельність діяльності

Рентабельність за операційним прибутком ($R_{оп}$) показує, скільки гривень (копійок) операційного прибутку припадає на 1 грн. чистого доходу (виручки) та розраховується за формулою(1.8):

$$R_{оп} = \frac{ОП}{ЧД(ВВР)} \times 100\%$$

де ОП – операційний прибуток

ЧД (ВВР) – чистий дохід (виручка від реалізації).

Рентабельність за чистим прибутком ($R_{\text{чп}}$) розраховується за формулою(1.9):

$$R_{\text{чп}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ЧД (ВВР)}} \times 100\%$$

(1.9)

Рентабельність продажів ($R_{\text{п}}$) розраховується за формулою(1.10):

$$R_{\Pi} = \frac{\Pi_p}{РП} \times 100\%$$

(1.10)

де Π_P – прибуток від реалізації

РП – вартість реалізованої продукції [15, с. 141].

Рентабельність валового прибутку ($R_{ВП}$) показує, чи ефективно використовуються матеріальні ресурси та робоча сила в процесі здійснення виробничо-комерційного або торговельно-технологічного процесу та розраховується за формулою(1.11):

$$R_{\text{ВП}} = \frac{\text{ВП}}{B_p} \times 100\%$$

(1.11)

де ВП – валовий прибуток підприємства;

B_p – виручка від реалізації товарів (робіт чи послуг) чи товарооборот.

Рентабельність реалізованої продукції характеризує ефективність витрат на її виробництво і збут та розраховується за формулою (1.12):

$$R_{\text{PI}} = \frac{\Pi_{\text{PI}}}{B_{\text{B}}} \times 100\%$$

(1.12)

де Π_{PI} – прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

B_{B} – витрати на виробництво та реалізацію продукції.

Рентабельність окремих видів продукції ($R_{\text{ОВП}}$). Визначається як відношення різниці між ціною і собівартістю одиниці реалізованої продукції до собівартості одиниці реалізованої продукції і розраховується за формулою (1.13):

$$R_{\text{ОВП}} = \frac{Ц - С}{С} \times 100\%$$

(1.13)

де Ц — ціна одиниці продукції;

С — собівартість одиниці реалізованої продукції.

Показує, скільки прибутку припадає на 1 грн. собівартості реалізованої продукції.

2. Рентабельність активів

Рентабельність активів (R_A) – показує, який прибуток одержує підприємство з кожної гривні, вкладеної в активи. Цей показник називається також рентабельністю інвестицій (ROE) та розраховується за формулою (1.14):

$$R_A = \frac{\text{ЧП}}{A} \times 100\%$$

(1.14)

де ЧП – чистий фінансовий результат підприємства;

A – середньорічна вартість активів підприємства

Рентабельність необоротних активів (Return on fixed assets) (R_{FA}). Характеризує величину чистого прибутку, що припадає на кожну гривню необоротних активів та розраховується за формулою (1.15):

$$R_{\text{FA}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{FA}} \times 100\%$$

(1.15)

де FA – середня величина необоротних активів.

Рентабельність оборотних активів (R_{OA}) визначається за формулою (1.16):

$$R_{OA} = \frac{ЧП}{OA} \times 100\%$$

(1.16)

де OA – середня величина оборотних активів.

Рентабельність виробничих засобів (R_{B3}). Показує величину валового (чистого) прибутку, що припадає на кожну гривню виробничих ресурсів (фондів) підприємства та розраховується за формулою (1.17):

$$R_{B3} = \frac{BP(ЧП)}{B3} \times 100\%$$

(1.17)

де ВП(ЧП) – валовий (чистий) прибуток;

ВФ – середня величина виробничих фондів.

3. Рентабельність капіталу

Рентабельність власного капіталу (R_{BK}) відображає ефективність використання активів, створених за рахунок власних коштів розраховується за формулою (1.18):

$$R_{\text{БК}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{БК}} \times 100\%$$

(1.18)

де БК – власний капітал підприємства.

Рентабельність акціонерного капіталу ($R_{\text{АК}}$) свідчить про верхню межу дивідендів на акції та розраховується за формулою (1.19):

$$R_{\text{AK}} = \frac{\text{ЧП}}{K_{\text{CT}}} \times 100\%$$

(1.19)

де K_{CT} – статутний капітал підприємства.

Рентабельність позикового капіталу ($R_{\text{ПК}}$) розраховується за формулою (1.20):

$$R_{\text{ПК}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ПК}} \times 100\%$$

(1.20)

де ПК – середня величина позикового капіталу.

Показники рентабельності більш повно ніж прибуток, відображають ефективність господарювання, тому їх використовують для оцінки діяльності підприємства і як інструмент в інвестиційній політиці та ціноутворенні

Отже, ефективність підприємства складна характеристика, для того, щоб повноцінно проаналізувати господарську діяльність підприємства, зробити необхідні висновки про його стан, доцільно розглядати показники в сукупності. Оскільки якщо той або інший показник залежить від іншого прямо або побічно, його значення змінюється. Показники, що характеризують підприємство, доцільно аналізувати в динаміці. Оптимальним періодом для порівняння показників вважається відрізок часу 3-5 років. Саме за цей час можна чітко відстежити ту або іншу динаміку, виявити певні закономірності й визначити план дій щодо усуненню наявних відхилень.

Варто також зазначити, що застосування для оцінки результативності господарської діяльності підприємства тільки фінансових показників не дозволить завчасно діагностувати багато проблем, наприклад рівень обслуговування клієнтів, зниження якості продукції, що випускається, ефективність управління персоналом, отже використання нефінансових показників має велике значення для визначення ефективності господарської діяльності підприємства.

Виходячи з того що найважливішим завданням підприємства є підвищення вартості акціонерного капіталу, доцільно враховувати наступні характеристики показників (рис. 1.3).

Рисунок 1.3 - Характеристики показників

Формуючи сукупність індикаторів ефективності господарської діяльності підприємства, слід дотримуватися таких принципів (рис. 1.4).

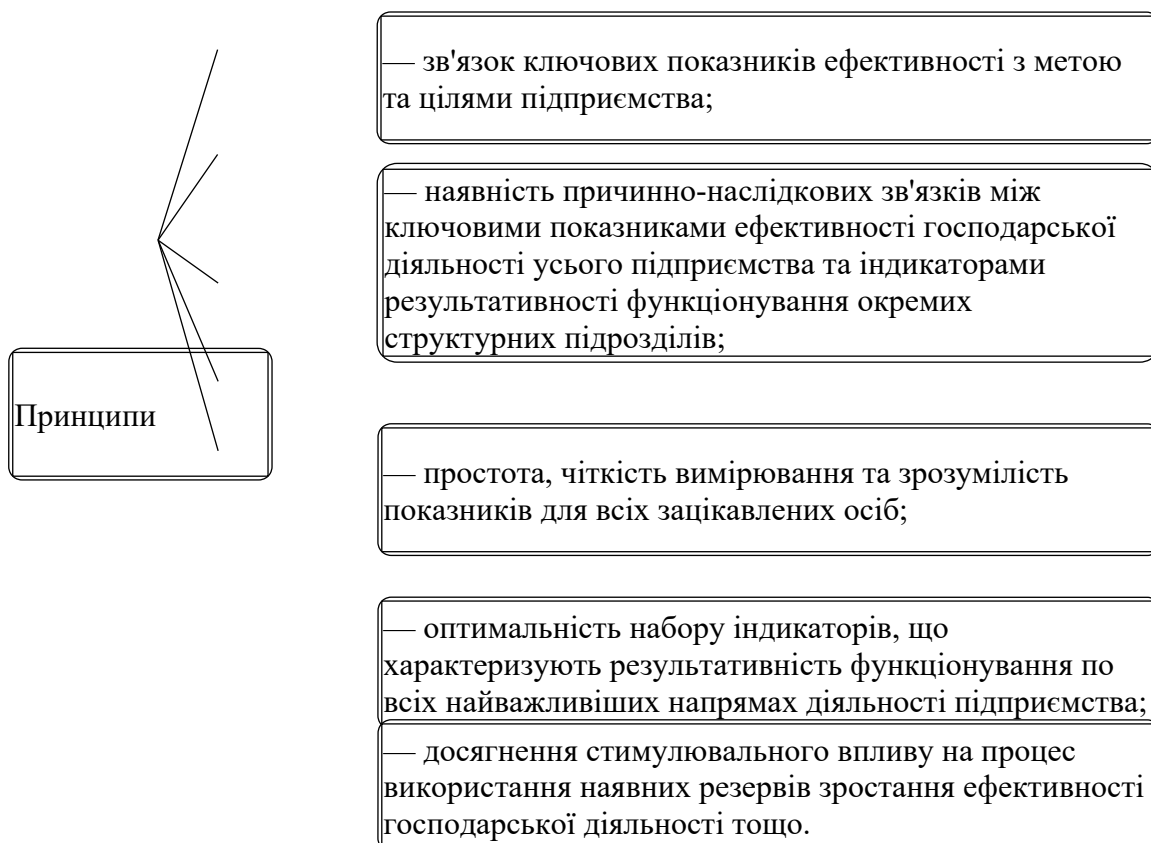

Рисунок 1.4 – Принципи визначення ефективності [4]

Орієнтовну сукупність показників ефективності підприємства подано в табл. 1.7.

Таблиця 1.7 - Система індикаторів ефективності господарської діяльності підприємства за ключовими ресурсами та сферами управління

№	Напрями дослідження	Індикатор ефективності
1	2	3
1	Персонал	Виробіток на одного працівника Фінансова продуктивність праці Зарплатовіддача Рівень трудової дисципліни та плинності кадрів Індикатори оцінки освітньо-кваліфікаційного рівня та професійних якостей персоналу
2	Виробничі фонди	Фондовіддача Фондомісткість Матеріаломісткість Рентабельність виробничих фондів та продукції Частка бракованої продукції в загальному обсязі її випуску Коефіцієнт використання виробничої потужності

Продовження табл. 1.7

1	2	3
3	Ринок та клієнти	Частка ринку Рівень конкурентоспроможності продукції Рентабельність продукції Кількість споживачів та параметри їх співпраці з фірмою (обсяги замовлень, рівень задоволеності)
4	Фінанси	Обсяг фінансових ресурсів (майна підприємства) Тривалість фінансового циклу Вартість капіталу підприємства Витрати на одну гривню товарної продукції Рентабельність активів Коефіцієнт капіталовіддачі Кредитний рейтинг та рівень інвестиційної привабливості
5	Менеджмент	Величина доданої (новоствореної) вартості на одиницю витрат ресурсів Рентабельність власного капіталу Рівень конкурентоспроможності компанії Ділова репутація та імідж підприємства, вартість гудвілу Вартість фірми

Дослідження показали, що існуючі підходи до оцінювання ефективності господарською діяльністю підприємства не дозволяють розглядати ефективність як комплексну характеристику управління діяльністю. Це пов'язано з тим, що кожен з досліджених підходів не враховує впливу всіх факторів функціональних підсистем.

1.3. Загальні підходи до управління ефективністю

Управління ефективністю господарською діяльністю підприємства являє собою планомірне ефективне регулювання діяльності за напрямками

управління ефективністю для забезпечення відповідності фактичного стану підприємства вказаним параметрам.

Об'єктом управління ефективністю господарською діяльністю є процес господарської діяльності підприємства, а суб'єктами - певне коло осіб, що реалізують задачі управління ефективністю.

При відокремленні ефективності і результативності легко визначити два види управління ефективністю господарською діяльністю підприємств [69]:

- ефективне управління, що забезпечує перспективний, інноваційний розвиток і стратегічний успіх;
- результативне управління, що уможливорює тимчасове досягнення короткотермінових цілей.

Основою управління є визначення ефективності її діяльності. Оцінка ефективності базується на основі єдиних методологічних принципів визначення ефективності господарської діяльності підприємства.

У якості визначальних загальних принципів реалізації діяльності на практиці, що склалася, визначають наступні(рис. 1.5).

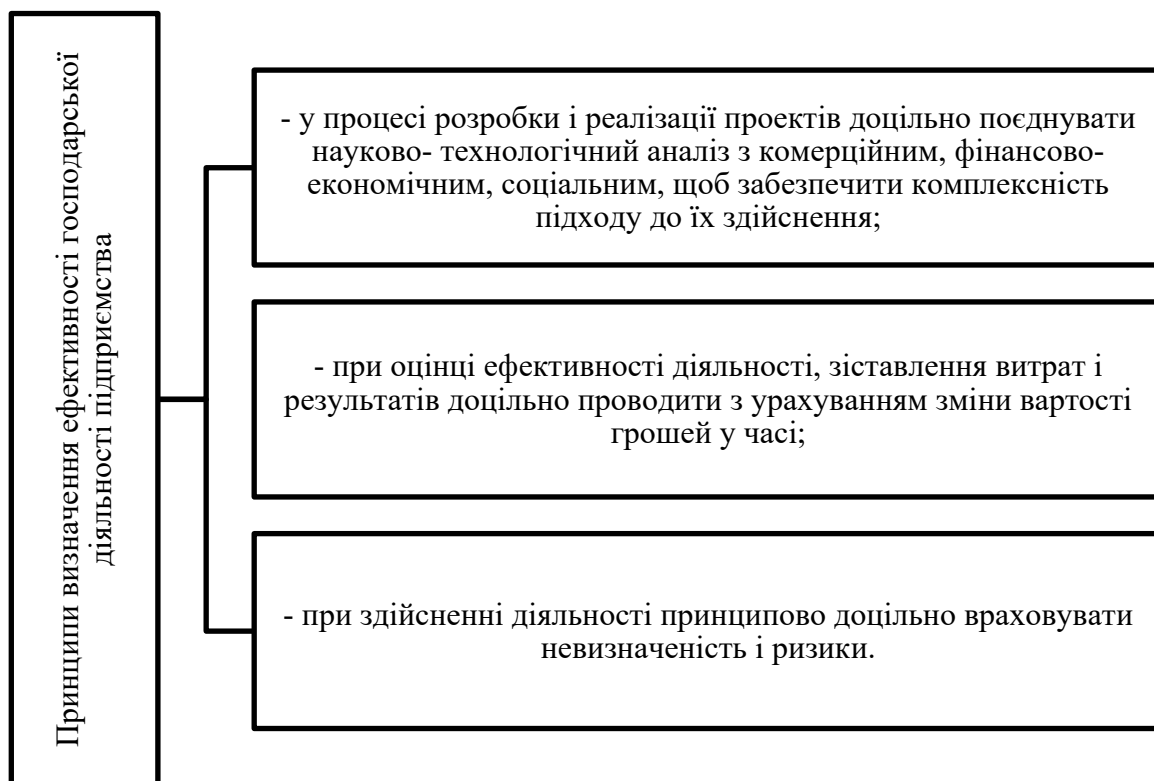

Рисунок 1.5 - Принципи визначення ефективності господарської діяльності підприємства

Управління ефективністю господарською діяльністю являє собою систему принципів та методів розроблення і виконання управлінських рішень за всіма головними аспектами діяльності підприємства. Успішне функціонування системи управління ефективністю господарською діяльністю підприємства багато в чому визначається ефективністю її організаційного забезпечення. Система організаційного забезпечення управління ефективністю господарською діяльністю підприємств являє собою взаємопов'язаною систему внутрішніх структурних служб і підрозділів підприємства, що забезпечують розробку і прийняття управлінських рішень з окремих питань планування, формування, використання і розподілу прибутку і несуть відповідальність за наслідки прийнятих рішень.

Загальні принципи формування організаційної структури управління підприємством передбачають створення центрів управління двох типів - органічного та ієрархічного.

Органічний тип структур управління підприємством характеризується відсутністю ієрархії при повній відповідальності керівників сформованих підрозділів за кінцеві результати діяльності. Формування таких підрозділів виходить із характеру окремих вирішуваних у комплексі проблем, що збільшує гнучкість структури управління та забезпечує її високу адаптивність до зовнішніх і внутрішніх умов діяльності підприємства. У системі органічного типу найвищого розповсюдження набули проектна і матрична структури управління. Функціональні центри управління будуються на базі принципів взаємопов'язаної діяльності, при якому більшість управлінських рішень у межах конкретної функції управління приймаються ними самостійно, а низка управлінських рішень, які потребують комплексної розробки, приймаються спільно з іншими функціональними службами підприємства.

Ієрархічний тип структур управління підприємством визначає рух управлінських рішень і інформаційних потоків чітко по вертикалі, в якій нижчий орган управління підпорядковується і контролюється вищим. Відповідно він окреслює виокремлення різних рівнів управління. У системі ієрархічного типу найвищого розповсюдження набули проста лінійна, лінійно-функціональна і дивізійна структури управління. Функціональні центри управління будуються на базі положень незалежної діяльності, а їхні контакти з іншими функціональними підрозділами обмежуються лише інформаційними зв'язками.

На зміну ефективності господарської діяльності підприємств впливають дві групи факторів: внутрішні і зовнішні (рис. 1.6). При цьому, внутрішні фактори поділяють на основні та неосновні.

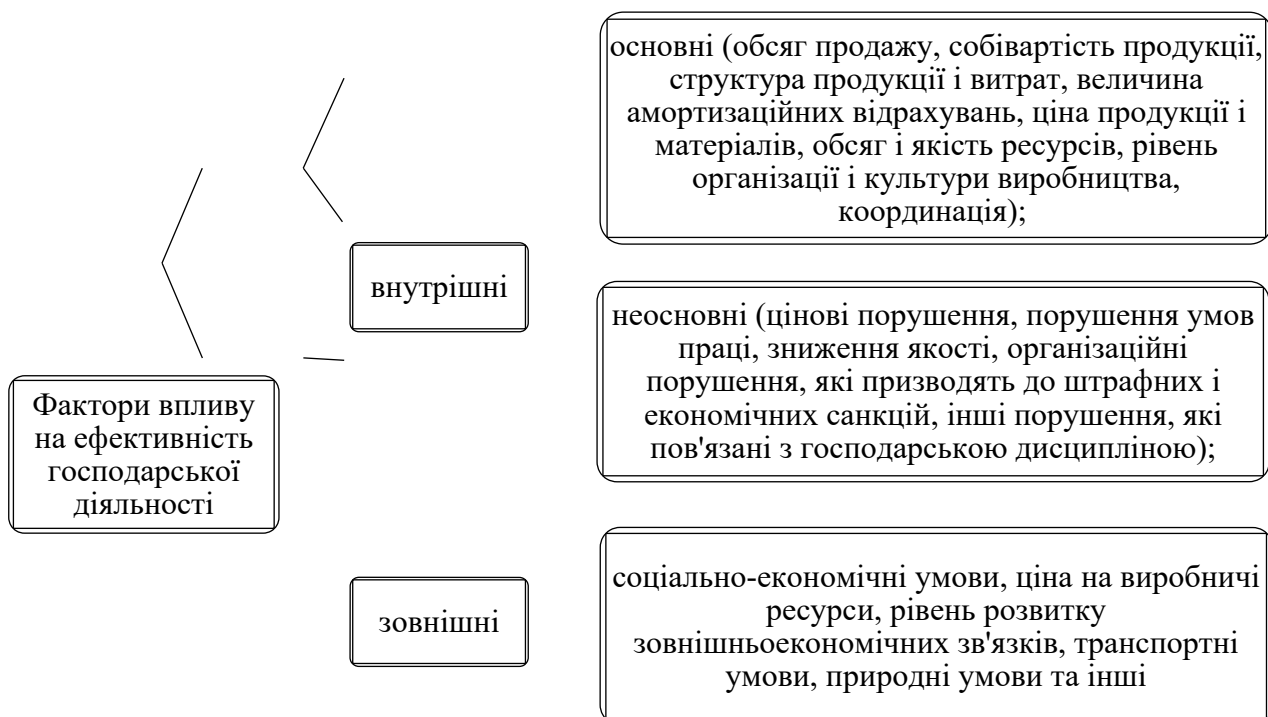

Рисунок 1.6 – Фактори впливу на ефективність господарської діяльності

Головною ціллю управління ефективністю господарською діяльністю є забезпечення максимізації прибутку підприємства в поточному і довгостроковому періоді.

Враховуючи дану мету, варто зауважити, що система управління ефективністю господарською діяльністю підприємства має розв'язувати наступні завданням (рис. 1.7).

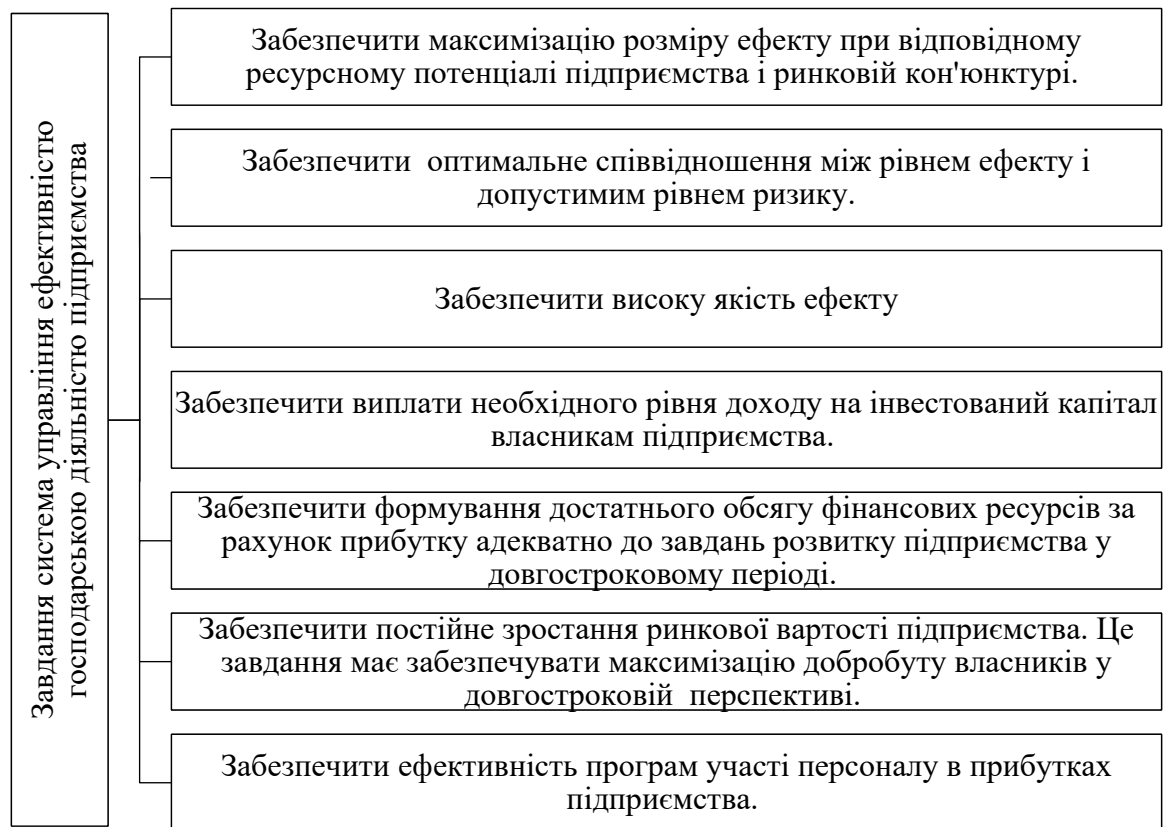

Рисунок 1.7 – Завдання система управління ефективністю господарською діяльністю підприємства

1. Забезпечити максимізацію розміру ефекту при відповідному ресурсному потенціалі підприємства і ринковій кон'юктурі. Дане завдання реалізується шляхом оптимізації складу ресурсів і забезпечення їх ефективного використання. Основними природними обмежувачами розміру ефекту виступає максимально можливий рівень використання ресурсного потенціалу підприємства та кон'юнктура товарного й фінансового ринків, що склалася на даний момент.

2. Забезпечити оптимальне співвідношення між рівнем ефекту і допустимим рівнем ризику. Між цими показниками існує прямо пропорційний зв'язок. З врахуванням відношення менеджерів до господарських небезпек формується допустимий ступінь ризиків, що визначає консервативну, помір-

ну (компромісну) чи агресивну політику реалізації тих чи інших видів діяльності або проведення окремих господарських операцій. Зважаючи на заданий рівень ризику, у процесі управління має бути максимізований рівень ефекту.

3. Забезпечити високу якість ефекту. У процесі формування ефекту діяльності підприємства мають бути найперше реалізовані резерви його збільшення за рахунок операційної діяльності, що забезпечує основу довгострокового розвитку підприємства. В межах операційної діяльності головну увагу варто присвятити забезпеченню збільшення ефекту за рахунок зростання обсягів операційної діяльності та освоєння нових перспектив.

4. Забезпечити виплати необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства. Даний рівень за умови успішної діяльності підприємства має бути не нижче середньої норми прибутковості на ринку капіталу, при необхідності компенсувати підвищений підприємницький ризик, який пов'язаний зі специфікою діяльності підприємства, а також інфляційні втрати.

5. Забезпечити формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку адекватно до завдань розвитку підприємства у довгостроковому періоді. Позаяк прибуток є основним внутрішнім джерелом формування ресурсів системи, його розмір визначає потенційну можливість створення фондів, що забезпечують довгостроковий розвиток підприємства.

6. Забезпечити постійне зростання ринкової вартості підприємства. Це завдання має забезпечувати максимізацію добробуту власників у довгостроковій перспективі. Темп зростання ринкової вартості вагомою мірою визначається рівнем капіталізації прибутку, що отримало підприємством у звітному періоді. Кожне підприємство, зважаючи на умови і завдання господарської діяльності, саме визначає перелік показників оптимізації розподілу прибутку на його капіталізовану та споживчу частини.

7. Забезпечити ефективність програм участі персоналу в прибутках підприємства. Програми участі персоналу в прибутках підприємства мають

гармонізувати інтереси найманих працівників, менеджерів та власників підприємства.

Вищезазначені основні завдання управління ефективністю господарською діяльністю тісно взаємопов'язані, хоча окремі з них характеризуються різною скерованістю. Тому в процесі управління ефективністю господарською діяльністю підприємства окремі завдання мають бути оптимізовані.

Система управління ефективністю господарською діяльністю має бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприємством, адже прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на рівень прибутку, який, у свою чергу, є основним джерелом фінансування діяльності підприємства та зростання доходів його власників та працівників. Отже, управління ефективністю господарською діяльністю підприємства - процес на основі функцій управління з урахуванням інструментів і методів прийняття управлінських рішень з формування, використання і розподілу прибутку та раціонального використання всіх наявних на підприємстві ресурсів з метою максимізації прибутку, добробуту власників та оптимізації фінансових ресурсів.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика об'єкту дослідження

ДП «Чайка» створено згідно з Розпорядженням Керівника Державного управління справами від 31 серпня 2000 року № 205 на базі підсобного господарства «Чайка» і підсобного сільськогосподарського підприємства «Дударків».

Основні напрями діяльності:

- організація виробництва високоякісної сільгосппродукції, її переробка та забезпечення потреб громадського харчування Адміністрації Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Державного управління справами та інших органів, установ та організацій, а також реалізація сільськогосподарської сировини, готової продукції стороннім юридичним і фізичним особам з метою отримання прибутку;
- удосконалення наявних галузей, створення нових виробництв і здійснення інших видів діяльності, що не суперечить чинному законодавству, з метою отримання прибутку та підвищення рівня господарювання.

Підприємство має такі структурні підрозділи:

- філія «Чемер» (Козелецький район Чернігівської області);
- філія «Дударків» (Бориспільський район Київської області);
- філія «Лісне» (Києво-Святошинський район Київської області);
- філія «Рибгосп «Васильківський» (Васильківський район Київської області).

Детальна інформація про юридичну собу наведена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 - Детальна інформація про юридичну особу

Назва атрибута	Значення
Найменування юридичної особи, у тому числі скорочене (за наявності)	ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЧАЙКА" (ДП "ЧАЙКА")
Ідентифікаційний код юридичної особи	31245250
Центральний чи місцевий орган виконавчої влади, до сфери управління якого належить юридична особа публічного права або який здійснює функції з управління корпоративними правами держави у відповідній юридичній особі	ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СПРАВАМИ. Код ЄДРПОУ 00037256
Місцезнаходження юридичної особи	Україна, 08330, Київська обл., Бориспільський р-н, село Дударків, ВУЛИЦЯ ГОГОЛЯ, будинок 62А
Розмір статутного (складеного) капіталу (пайового фонду)	Розмір : 66304468,26 грн.
Види діяльності	01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур (основний)
Дата державної реєстрації, дата та номер запису в Єдиному державному реєстрі про включення до Єдиного державного реєстру відомостей про юридичну особу	Дата державної реєстрації: 28.11.2000 Дата запису: 22.09.2005 Номер запису: 10731200000005891
Місцезнаходження реєстраційної справи	Бориспільська районна державна адміністрація Київської області
Інформація для здійснення зв'язку	Телефон 1: +380443387680 Телефон 2: +380443387675 Адреса електронної пошти: chaykadsp@mail.ru

Крім виробництва сільгосппродукції, на Державному підприємстві «Чайка» налагоджено переробку продуктів:

- у філії «Лісне» – молокопереробний цех;
- у філії «Дударків» – млин, крупорушка;

- у філії «Чемер» – цех з виготовлення ковбасних виробів.

Молокопереробний цех філії «Лісне» розташований у 30 км від м. Києва. Цех спеціалізується на виробництві молочної продукції, основними видами якої є: молоко, кефір, сири, сметана, йогурти тощо. Для виробництва молочної продукції використовується високоякісна сировина, яка постачається з власних молочнотоварних ферм ДП «Чайка» – філій «Лісне» і «Дударків».

Філія «Дударків» розмістилася на території Бориспільського району Київської області з центром у селі Дударків, основний вид діяльності – виробництво і переробка зерна на борошно та крупи.

Філія «Чемер» розташована на території Козелецького району Чернігівської області. Основними напрямками діяльності є: у тваринництві – виробництво свинини і молока, а в рослинництві – вирощування зернових, картоплі та овочів.

Філія «Рибгосп «Васильківський» розташована в мальовничому місці на річці Стугна неподалік від м. Василькова. Філія займається розведенням білого амура, товстолоба і коропа. Також на території рибгоспу надаються послуги з аматорського вилову риби.

Горизонтальний аналіз ресурсів ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2 - Горизонтальний аналіз активів ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках, тис. грн.

Показники	Станом на 31.12					абсолютний приріст		темп приросту	
	2015	2016	2017	2018	2019	2018	2019	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Нематеріальні активи	31777	31797	31768	31740	31711	-28	-29	-0,09	-0,09
первісна вартість	31798	31838	31838	31838	31838	0	0	0	0
накопичена амортизація	21	41	70	98	127	28	29	40	29,59

Незавершені капітальні інве- стиції	7437	12176	7819	7112	7112	-707	0	-9,04	0
Основні засоби	80019	88270	109358	11287 1	125656	3513	12785	3,21	11,33

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
первісна вартість	153155	164721	192387	201199	220506	8812	19307	4,58	9,60
знос	73136	76451	83029	88328	94850	5299	6522	6,38	7,38
Довгострокові біологічні активи	4948	5476	7514	9693	10015	2179	322	29	3,32
Відстрочені податкові активи	285	1088	1617	2039	2573	422	534	26,10	26,19
Необоротні активи	124466	138807	158076	163455	177067	5379	13612	3,40	8,33
Запаси	27645	42536	51069	59015	55458	7946	-3557	15,56	-6,03
Поточні біологічні активи	4227	9807	13962	15468	14370	1506	-1098	10,79	-7,10
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1875	2611	1922	2205	1534	283	-671	14,72	-30,43
Дебіторська заборгованість за розрахунками:									
з бюджетом	8968	2509	25	5	5	-20	0	-80	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	8527	12284	2790	2955	2120	165	-835	5,91	-28,26
Гроші та їх еквіваленти	2145	1192	350	1730	1123	1380	-607	394,29	-35,09
Інші оборотні активи	36	2288	2887	3507	487	620	-3020	21,48	-86,11
Оборотні активи	53423	73227	73005	84885	75097	11880	-9788	16,27	-11,53
Баланс	177889	212034	231081	248340	252164	17259	3824	7,47	1,54

Отже, виходячи із таблиці 2.2, можна дійти висновку, що необоротні активи у 2018 році порівняно з 2017 роком збільшились на 5379 тис. грн. або

довгостроковими зобов'язаннями	197	217	0	0	1143	0	1143	x	x
-----------------------------------	-----	-----	---	---	------	---	------	---	---

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
товари, роботи, послуги	3589	5776	6301	8501	33489	2200	2498 8	34,92	293,94
розрахунками з бюджетом	1986	1510	5073	8165	2688	3092	-5477	60,95	-67,08
розрахунками зі страхування	317	276	497	356	561	-141	205	- 28,37	57,58
розрахунками з оплати праці	856	1144	1904	2052	2966	148	914	7,77	44,54
Поточні забезпе- чення	108	14460	17143	13516	12223	-3627	-1293	- 21,16	-9,57
Доходи майбут- ніх періодів	11801	10263	3160	2725	1993	-435	-732	- 13,77	-26,86
Інші поточні зобов'язання	10953	15182	14160	21524	15260	7364	-6264	52,01	-29,10
Поточні зобов'язання і забезпечення	34457	48828	58238	71839	87819	13601	1598 0	23,35	22,24
Баланс	177889	21203 4	231081	248340	252164	17259	3824	7,47	1,54

Отже, виходячи із таблиці 2.3, можна дійти висновку, що власний капітал у 2018 році порівняно з 2017 роком збільшився на 9180 тис. грн. або на 5,73% за рахунок збільшення додаткового капіталу, у 2019 році порівняно з 2018 роком зменшився на 9398 тис. грн. або на 5,55%, за рахунок зменшення нерозподіленого прибутку.

Поточні зобов'язання у 2018 році порівняно з 2017 роком збільшилися на 13601 тис. грн. або на 23,35%, у 2019 році порівняно з 2018 роком збільшилися на 15980 тис. грн. або на 22,24%, за рахунок зростання кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги.

Вертикальний аналіз ресурсів ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4 - Вертикальний аналіз активів ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках, %

БАЛАНС	питома вага, %					відхилення	
Показники	2015	2016	2017	2018	2019	2018	2019
Нематеріальні активи	17,86	15,00	13,75	12,78	12,58	-0,97	-0,21
первісна вартість	17,88	15,02	13,78	12,82	12,63	-0,96	-0,19
накопичена амортизація	0,01	0,02	0,03	0,04	0,05	0,01	0,01
Незавершені капітальні інвестиції	4,18	5,74	3,38	2,86	2,82	-0,52	-0,04
Основні засоби	44,98	41,63	47,32	45,45	49,83	-1,87	4,38
первісна вартість	86,10	77,69	83,26	81,02	87,45	-2,24	6,43
знос	41,11	36,06	35,93	35,57	37,61	-0,36	2,05
Довгострокові біологічні активи	2,78	2,58	3,25	3,90	3,97	0,65	0,07
Відстрочені податкові активи	0,16	0,51	0,70	0,82	1,02	0,12	0,20
Необоротні активи	69,97	65,46	68,41	65,82	70,22	-2,59	4,40
Запаси	15,54	20,06	22,10	23,76	21,99	1,66	-1,77
Поточні біологічні активи	2,38	4,63	6,04	6,23	5,70	0,19	-0,53
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1,05	1,23	0,83	0,89	0,61	0,06	-0,28
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
з бюджетом	5,04	1,18	0,01	0,00	0,00	-0,01	0,00
Інша поточна дебіторська заборгованість	4,79	5,79	1,21	1,19	0,84	-0,02	-0,35
Гроші та їх еквіваленти	1,21	0,56	0,15	0,70	0,45	0,55	-0,25
Інші оборотні активи	0,02	1,08	1,25	1,41	0,19	0,16	-1,22
Оборотні активи	30,03	34,54	31,59	34,18	29,78	2,59	-4,40
Баланс	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

Отже, виходячи із табл. 2.4, можна дійти висновку, що найбільшу питому вагу у активах підприємства займають необоротні активи у 2015 – 2019 рр. в межах 65,46 – 70,22%. Найбільшу питому вагу в необоротних активах займають основні засоби в межах 41,63 – 49,83%. Найбільшу питому вагу в оборотних активах займають запаси в межах 15,54 – 23,76%.

Вертикальний аналіз джерел утворення ресурсів ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 - Вертикальний аналіз джерел активів ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках, тис. грн.

Показники	питома вага, %					відхилення в питомій вазі	
	2015	2016	2017	2018	2019	2018	2019
Зареєстрований капітал	37,27	31,27	28,69	26,70	26,29	-1,99	-0,40
Капітал у дооцінках	10,92	9,16	8,41	7,82	7,71	-0,58	-0,12
Додатковий капітал	20,33	24,76	22,61	24,30	27,73	1,69	3,43
Резервний капітал	0,48	0,40	0,37	0,34	0,34	-0,03	-0,01
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	10,75	9,61	9,23	9,02	1,36	-0,21	-7,66
Власний капітал	79,75	75,20	69,30	68,18	63,42	-1,12	-4,76
Інші довгострокові зобов'язання	0,88	1,77	5,49	2,89	1,75	-2,61	-1,14
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	0,88	1,77	5,49	2,89	1,75	-2,61	-1,14
Короткострокові кредити банків	2,61	0,00	4,33	6,04	6,94	1,71	0,90
Поточна кредиторська заборгованість за:							
довгостроковими зобов'язаннями	0,11	0,10	0,00	0,00	0,45	0,00	0,45
товари, роботи, послуги	2,02	2,72	2,73	3,42	13,28	0,70	9,86
розрахунками з бюджетом	1,12	0,71	2,20	3,29	1,07	1,09	-2,22
розрахунками зі страхування	0,18	0,13	0,22	0,14	0,22	-0,07	0,08
розрахунками з оплати праці	0,48	0,54	0,82	0,83	1,18	0,00	0,35

Поточні забезпечення	0,06	6,82	7,42	5,44	4,85	-1,98	-0,60
Доходи майбутніх періодів	6,63	4,84	1,37	1,10	0,79	-0,27	-0,31
Інші поточні зобов'язання	6,16	7,16	6,13	8,67	6,05	2,54	-2,62
Поточні зобов'язання і забезпечення	19,37	23,03	25,20	28,93	34,83	3,73	5,90
Баланс	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

Отже, виходячи із табл. 2.5, можна дійти висновку, що найбільшу питому вагу у джерелах утворення ресурсів займав власний капітал у 2015 – 2019 роках в межах 63,42% - 79,75%. Найбільшу питому вагу у власному капіталі займають зареєстрований та додатковий капітал. Найбільшу питому вагу в поточних зобов'язаннях та забезпеченнях займають короткострокові кредити банків, поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, доходи майбутніх періодів, інші поточні зобов'язання.

Показники доходів, витрат та прибутку у 2015 - 2019 роках ДП «ЧАЙКА» наведені в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 - Показники доходів, витрат та прибутку ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках, тис. грн.

Показники	За рік					темپ приросту	
	2015	2016	2017	2018	2019	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	88497	122814	159946	195741	192448	22,38	-1,68
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	63690	91757	129457	157532	171899	21,69	9,12
Валовий прибуток	24807	31057	30489	38209	20549	25,32	-46,22
Інші операційні доходи	19144	22799	11203	12178	12921	8,70	6,10
Адміністративні витрати	4882	5435	7090	8623	11635	21,62	34,93

Витрати на збут	3765	5140	6080	6944	9039	14,21	30,17
Інші операційні витрати	17620	21573	21028	23764	22685	13,01	-4,54
Фінансовий результат від операційної діяльності	17684	21708	7494	11056	-9889	47,53	-189,44
Інші фінансові доходи	61	109	6	1		-83,33	-100,00
Інші доходи	643	11741	699	1023	11139	46,35	988,86
Фінансові витрати	3506	2319	4276	6171	7897	44,32	27,97
Інші витрати		26254	94	1452	11403	1444,68	685,33

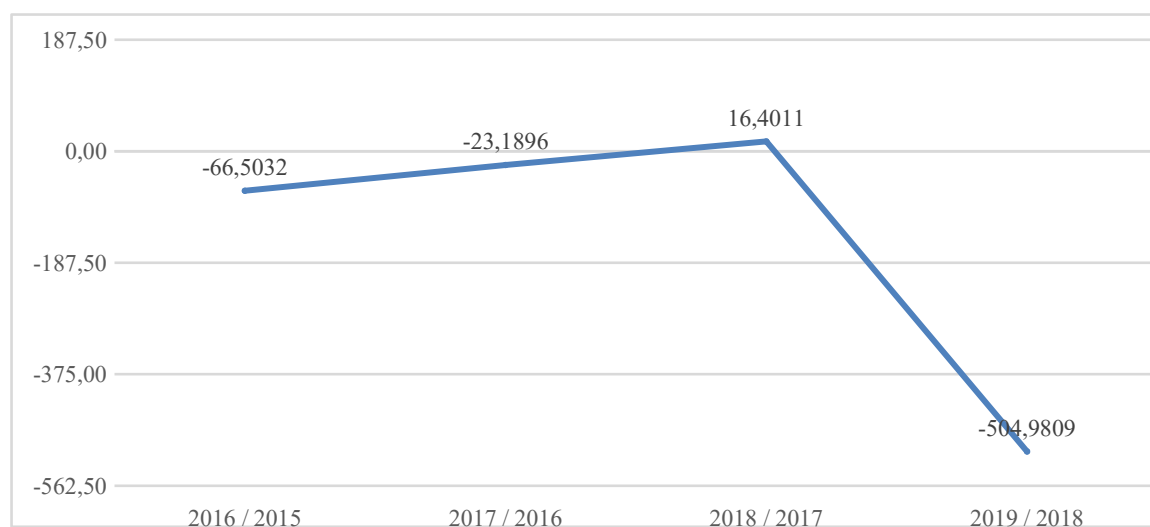
1	2	3	4	5	6	7	8
Фінансовий результат до оподаткування	14882	4985	3829	4457	-18050	16,40	-504,98
Чистий фінансовий результат	14882	4985	3829	4457	-18050	16,40	-504,98

Отже, виходячи із таблиці 2.7, можна дійти висновку, що чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2018 році порівняно з 2017 роком збільшився на 23,38%, у 2019 порівняно з 2018 роком зменшився на 1,68%.

Валовий прибуток у 2018 році порівняно з 2017 роком збільшився на 25,32%, у 2019 порівняно з 2018 роком зменшився на 46,22%.

Фінансовий результат від операційної діяльності у 2018 році порівняно з 2017 роком збільшився на 47,53%, у 2019 порівняно з 2018 роком зменшився на 189,44%.

Динаміка чистого фінансового результату ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведена на рис. 2.2.

Ри-

суюнок 2.1 - Динаміка чистого фінансового результату ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках, тис. грн.

Отже, виходячи із рис. 2.1, можна дійти висновку, що чистий фінансовий результат у 2018 році порівняно з 2017 роком збільшився на 16,40%, у 2019 порівняно з 2018 роком зменшився на 504,98%.

Рисунок 2.1 – Організаційна структура управління ДП «ЧАЙКА»

Аналіз ефективності функціонування окремих галузей підприємства проводиться за наступними напрямками:

- персонал,
- виробничі фонди,
- ринок та клієнти,
- фінанси,
- менеджмент.

Отже, проведемо аналіз персоналу на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках.

Оцінювання складу і структури персоналу ДП «ЧАЙКА» за 2015 - 2019 роки наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 - Показники складу і структури персоналу ДП «ЧАЙКА» за 2015 - 2019 роки

Категорія персоналу	2015		2016		2017		2018		2019	
	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%
Загальна кількість працюючих, з них:	424,00	100,00	401,00	100,00	396,00	100,00	381,00	100,00	362,00	100,00
- управлінський персонал	22,00	5,19	21,00	5,24	20,00	5,05	19,00	4,99	17,00	4,70
- службовці	68,00	16,04	65,00	16,21	62,00	15,66	64,00	16,80	61,00	16,85
- основні робітники	271,00	63,92	253,00	63,09	255,00	64,39	243,00	63,78	233,00	64,36
- допоміжні робітники	63,00	14,86	62,00	15,46	59,00	14,90	55,00	14,44	51,00	14,09

Отже, найбільшу питому вагу у 2015 - 2019 роках займали основні робітники.

Аналіз показників статевої складової структури персоналу ДП «ЧАЙКА» за 2015 - 2019 роки наведено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 - Показники статевої складової структури персоналу ДП «ЧАЙКА» за 2015 - 2019 роки

Категорія персоналу	2015		2016		2017		2018		2019	
	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%
Загальна кількість працюючих, з них:	424,00	100,00	401,00	100,00	396,00	100,00	381,00	100,00	362,00	100,00

- жінки	256,0 0	60,38	253,00	63,09	251,00	63,38	247,0 0	64,83	242,00	66,85
- чоловіки	168,0 0	39,62	148,00	36,91	145,00	36,62	134,0 0	35,17	120,00	33,15

Отже, найбільшу питому вагу за статевою складовою у 2015 - 2019 роках на ДП «ЧАЙКА» займали жінки в межах 60,38 – 66,85%.

Результат оцінювання структури персоналу за освітнім рівнем ДП «ЧАЙКА» за 2015 - 2019 роки наведено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 - Показники структури персоналу за освітнім рівнем ДП «ЧАЙКА» за 2015 - 2019 роки

Освіта	2015		2016		2017		2018		2019	
	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%
Загальна кількість працюючих, з них:	424,00	100,00	401,00	100,0 0	396,00	100,00	381,00	100,0 0	362,00	100,00
- з вищою освітою	113,00	26,65	115,00	28,68	117,00	29,55	121,00	31,76	124,00	34,25
- з середньо-спеціальною освітою	198,00	46,70	201,00	50,12	205,00	51,77	209,00	54,86	211,00	58,29
- з середньою освітою	109,00	25,71	82,00	20,45	72,00	18,18	50,00	13,12	26,00	7,18
- з неповною середньою	4,00	0,94	3,00	0,75	2,00	0,51	1,00	0,26	1,00	0,28

Найбільшу частку працівників у 2019 році є працівники із середньо спеціальною освітою – 58,29%, з вищою освітою лише 34,25%.

Проаналізуємо розвиток персоналу ДП «ЧАЙКА» за 2015 - 2019 роки наведена в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 - Показники розвитку персоналу ДП «ЧАЙКА» за 2015 - 2019 роки

Показники	Роки					темп приросту до попереднього року, %	
	2015	2016	2017	2018	2019	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7	8
Загальна кількість працівників, які навчались, в т.ч.	45,00	51,00	55,00	60,00	63,00	9,09	5,00
- новим спеціальностям	11,00	12,00	13,00	15,00	17,00	15,38	13,33

Продовження табл. 2.10

1	2	3	4	5	6	7	8
- підвищення кваліфікації	14,00	15,00	17,00	19,00	21,00	11,76	10,53
- перепідготовка працівників	20,00	24,00	25,00	26,00	25,00	4,00	-3,85
% до загальної чисельності персоналу	10,61	12,72	13,89	15,75	17,40	13,39	10,51

У 2019 році порівняно з 2017 роком кількість працівників, що навчалася зросла на 18 чол., відсоток працівників, що навчалися до загальної кількості працівників зріс на 5,30%.

Оцінювання вікової структури персоналу ДП «ЧАЙКА» за 2015 - 2019 роки наведена в табл. 2.11.

Таблиця 2.11 - Показники вікової структури персоналу ДП «ЧАЙКА» за 2015 - 2019 роки

Віковий рівень працівників	2015		2016		2017		2018		2019	
	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%	чол.	%
Загальна кількість працюючих, з них:	424,00	100,00	401,00	100,00	396,00	100,00	381,00	100,00	362,00	100,00
- 18 - 29 років	125,00	29,48	127,00	31,67	121,00	30,56	115,00	30,18	109,00	30,11
- 29 - 49 років	146,00	34,43	124,00	30,92	139,00	35,10	140,00	36,75	136,00	37,57
- 50 - 59 років	88,00	20,75	87,00	21,70	81,00	20,45	75,00	19,69	71,00	19,61
- старших за 60 років	65,00	15,33	63,00	15,71	55,00	13,89	51,00	13,39	46,00	12,71

Найбільшу питому вагу у структурі персоналу займали працівники з 29 років до 49 років в межах 30,92 – 37,57%. Найменшу питому вагу займали працівники старші за 60 років 12,71 – 15,71%.

Показники руху робочої сили ДП «ЧАЙКА» за 2015 - 2019 роки наведено в табл. 2.12.

Таблиця 2.12 - Показники руху робочої сили ДП «ЧАЙКА» за 2015 - 2019 роки

Найменування показників	2015	2016	2017	2018	2019	темп приросту до попереднього року, %	
						2018	2019
Кількість працівників на початок періоду	417,00	431,00	371,00	421,00	341,00	13,48	-19,00
Кількість прийнятих працівників за період	56,00	59,00	78,00	13,00	68,00	-83,33	423,08
Кількість звільнених працівників за період	42,00	119,00	28,00	93,00	26,00	232,14	-72,04
Кількість працівників на кінець періоду	431,00	371,00	421,00	341,00	383,00	-19,00	12,32
Середньоспискова чисельність працівників	424,00	401,00	396,00	381,00	362,00	-3,79	-4,99

Середньоспискова чисельність працівників на ДП «ЧАЙКА» за 2015 - 2019 роки становила 362 - 424 особи. Показники стабільності кадрів на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведена в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13 - Показники стабільності кадрів на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках

№	Найменування показників	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Темп приросту до попереднього року	
							2018/2017	2019/2018
1	Коефіцієнт обороту кадрів	0,13	0,15	0,20	0,03	0,19	-82,68	450,53

	по прийому							
2	Коефіцієнт обороту кадрів по звільненню	0,10	0,30	0,07	0,24	0,07	245,22	-70,58
3	Коефіцієнт плинності кадрів	0,23	0,44	0,27	0,28	0,26	3,94	-6,67
4	Коефіцієнт співвідношення прийнятих і звільнених працівників	1,33	0,50	2,79	0,14	2,62	-94,98	1771,01
5	Коефіцієнт адаптації	14,00	-60,00	50,00	-80,00	42,00	-260,00	-152,50

Отже, виходячи із табл. 2.13, можна дійти наступних висновків, що коефіцієнт плинності кадрів у 2015 - 2019 роках зростає на 3%.

Результати оцінювання ефективності персоналу на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведена в таблиці 2.14.

Таблиця 2.14 - Показники ефективності персоналу на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках

Показники	Роки					абсолютний приріст до попереднього року	
	2015	2016	2017	2018	2019	2018	2019
Виробіток на одного працівника	208,72	306,27	403,90	513,76	531,62	109,85	17,87

Отже, виробіток на одного працівника із року в рік зростає та у 2019 році становить 531,62 тис. грн.

Проведемо аналіз виробничих фондів на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках.

Показники ефективності виробничих фондів на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведена в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15 - Показники ефективності виробничих фондів на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках

Показники	Роки					абсолютний приріст до попереднього року	
	2015	2016	2017	2018	2019	2018	2019
Фондовіддача	0,58	0,75	0,83	0,97	0,87	0,14	-0,10
Фондомісткість	1,73	1,34	1,20	1,03	1,15	-0,17	0,12
Матеріаломісткість	0,72	0,75	0,81	0,80	0,89	0,00	0,09
Рентабельність продукції	16,82	4,06	2,39	2,28	-9,38	-0,12	-11,66

Отже, фондовіддача у 2019 році порівняно з 2015 роком зросла, що є позитивним в діяльності підприємства, матеріаломісткість у 2019 році порівняно з 2015 роком зросла, що є не досить позитивним в діяльності підприємства, рентабельність продукції у 2019 році порівняно з 2015 роком значно зменшилась, що є вкрай негативним.

Проведемо аналіз ринку та клієнтів на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках.

Результати оцінювання ефективності ринку та клієнтів на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведена в таблиці 2.16.

Таблиця 2.16 - Показники ефективності ринку та клієнтів на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках

Показники	Роки					абсолютний приріст до попереднього року	
	2015	2016	2017	2018	2019	2018	2019
Частка ринку, %	0,03	0,04	0,05	0,05	0,04	0,00	0,00
Рентабельність продукції	16,82	4,06	2,39	2,28	-9,38	-0,12	-11,66

Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур (основний)	275612714	310918464	354529514	407596301	439032473	53066786	31436171
--	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	----------	----------

Отже, частка ринку, яку підприємства займає на ринку вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур в Україні становить 0,04%.

Проведемо аналіз фінансів на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках.

Показники ефективності фінансів на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведена в таблиці 2.17.

Таблиця 2.17 - Показники ефективності фінансів на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках

Показники	Роки					абсолютний приріст до попереднього року	
	2015	2016	2017	2018	2019	2018	2019
Обсяг фінансових ресурсів (майна підприємства)	177889	212034	231081	248340	252164	17259	3824
Вартість власного капіталу підприємства	141869	159457	160150	169330	159932	9180	-9398
Витрати на одну гривню товарної продукції	0,86	0,97	0,98	0,98	1,08	0,00	0,10
Рентабельність активів	8,37	2,35	1,66	1,79	-7,16	0,14	-8,95
Коефіцієнт капіталовіддачі	0,50	0,58	0,69	0,79	0,76	0,10	-0,03

Отже, виходячи із вартості капіталу визначено, що вартість капіталу підприємства зростає, рентабельність активів значно зменшилась, капіталовіддача значно зростає.

Проведемо аналіз менеджменту на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках.

Оцінювання ефективності менеджменту на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведена в таблиці 2.18.

Таблиця 2.18 - Показники ефективності менеджменту на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках

Показники	Роки					абсолютний приріст до попереднього року	
	2015	2016	2017	2018	2019	2018	2019
Величина доданої (новоствореної) вартості на одиницю витрат ресурсів	0,23	0,05	0,03	0,03	-0,11	0,00	-0,13
Рентабельність власного	10,49	3,13	2,39	2,63	-11,29	0,24	-13,92

капіталу							
----------	--	--	--	--	--	--	--

Отже, величина доданої (новоствореної) вартості на одиницю витрат ресурсів із року в рік зменшується, та у 2019 році становила -0,11 рази. Рентабельність власного капіталу також зменшилась у 2019 році порівняно з 2015 роком.

2.2 Аналіз ефективності функціонування окремих галузей підприємства

Динаміка чистого доходу за галузями на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведена в табл. 2.19.

Таблиця 2.19 - Динаміка чистого доходу за галузями на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках

Показники	Роки					Темп приросту			
	2015	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Рослинництво	40886	61186	79671	97714	97205	49,65	30,21	22,65	-0,52
Вирощування зернових та технічних культур	18938	27682	33856	41478	42608	46,17	22,30	22,51	2,73
Овочівництво, декоративне садівництво та вирощування продукції розсадників	11062	15659	17414	21453	21419	41,55	11,21	23,19	-0,16
Вирощування фруктів, ягід, горіхів, культур для виробництва напоїв і прянощів	10885	17845	28401	34783	33178	63,94	59,15	22,47	-4,61
Тваринництво	22301	32816	40876	50090	50306	47,15	24,56	22,54	0,43

Розведення великої рогатої худоби	6460	8634	11007	13624	13183	33,64	27,48	23,78	-3,24
Розведення овець, кіз, коней	6328	8431	10730	13467	13394	33,25	27,26	25,51	-0,54

Продовження табл. 2.19

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Розведення сви- ней	5460	7107	8919	10942	11470	30,16	25,49	22,68	4,83
Розведення птиці	3637	4324	5114	6440	6312	18,89	18,25	25,94	-1,98
Розведення інших тварин	416	4319	5107	5618	5947	938,47	18,23	10,00	5,85
Рибальство, риб- ництво та пов'язані з ними послуги	7522	10255	13212	15914	15858	36,33	28,83	20,45	-0,35
Рибальство; на- дання послуг у рибальстві	4602	5797	7127	8182	8333	25,97	22,95	14,80	1,85
Рибництво; на- дання послуг у рибництві	2920	4458	6084	7732	7525	52,66	36,48	27,08	-2,68
Переробна промисловість	17788	18557	26188	32023	29079	4,32	41,12	22,28	-9,19
Переробка мо- лока та виробниц- тво сиру	5345	6386	8573	10061	10027	19,48	34,24	17,36	-0,34
Виробництво м'ясних продук- тів	4903	5035	6590	8280	8198	2,71	30,87	25,65	-0,99
Виробництво продуктів борош- номельно- круп'яної проми- словості, крохма- лю та крохмаль- них продуктів	4522	4483	5998	7536	5985	-0,87	33,80	25,64	-20,58
Переробка та кон- сервування овочів та фруктів	3018	2653	5027	6146	4869	-12,09	89,50	22,26	-20,78

Отже, чистий дохід від рослинництва у 2018 році порівно з 2017 роком зросте на 22,65%, у 2019 році порівняно з 2018 роком зменшиться на 0,52%,

за рахунок зменшення чистого доходу від вирощування фруктів, ягід, горіхів, культур для виробництва напоїв і прянощів.

Динаміка собівартості за галузями на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведена в табл. 2.20.

Таблиця 2.20 - Динаміка собівартості за галузями на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках

Показники	Роки					відносне відхилення			
	2015	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Рослинництво	29367	45704	64483	78640	85846	55,63	41,09	21,96	9,16
Вирощування зернових та технічних культур	12827	19416	25529	31806	38041	51,36	31,49	24,59	19,61
Овочівництво, декоративне садівництво та вирощування продукції розсадників	7929	11662	14046	17344	19150	47,08	20,44	23,48	10,41
Вирощування фруктів, ягід, горіхів, культур для виробництва напоїв і прянощів	8611	14626	24908	29490	28656	69,86	70,30	18,40	-2,83
Тваринництво	16050	24600	33206	39793	44917	53,27	34,98	19,84	12,88
Розведення великої рогатої худоби	4637	6432	8816	10791	11741	38,72	37,06	22,40	8,80
Розведення овець, кіз, коней	4547	6276	8661	10822	11878	38,01	37,99	24,96	9,76
Розведення свиней	3936	5359	7301	8838	10262	36,14	36,26	21,04	16,12
Розведення птиці	2554	3771	4945	5214	5655	47,66	31,13	5,44	8,46
Розведення інших тварин	376	2762	3482	4127	5380	634,99	26,09	18,52	30,36
Рибальство, рибництво та пов'язані з ними послуги	5414	7662	10732	12823	14182	41,53	40,07	19,48	10,59

Рибальство; надання послуг у рибальстві	3318	4386	5864	6569	7460	32,18	33,71	12,02	13,57
Рибництво; надання послуг у рибництві	2095	3276	4868	6254	6721	56,33	48,60	28,48	7,47
Переробна промисловість	12859	13791	21037	26276	26954	7,25	52,54	24,91	2,58

Продовження табл. 2.20

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Переробка молока та виробництво сиру	3841	4781	6732	8081	9042	24,48	40,82	20,05	11,89
Виробництво м'ясних продуктів	3509	3744	5321	6475	7289	6,68	42,12	21,69	12,57
Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів	3267	3377	4816	6081	5398	3,35	42,62	26,27	-11,23
Переробка та консервування овочів та фруктів	2242	1890	4169	5640	5226	-15,69	120,53	35,29	-7,34

Отже, собівартість від рослинництва у 2018 році порівно з 2017 роком зросла на 21,96%, у 2019 році порівняно з 2018 роком зросла на 9,16%, за рахунок збільшення собівартості від вирощування зернових та технічних культур на 19,61%.

Динаміка валового прибутку за галузями на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведена в табл. 2.21.

Таблиця 2.21 - Динаміка валового прибутку за галузями на ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках

Показники	Роки					відносне відхилення			
	2015	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Рослинництво	11518	15482	15188	19074	11359	34,41	-1,90	25,58	-40,45
Вирощування зернових та технічних культур	6111	8266	8327	9672	4567	35,27	0,73	16,15	-52,78

Овочівництво, декоративне садівництво та вирощування продукції розсадників	3133	3996	3368	4109	2270	27,57	-15,72	22,00	-44,76
--	------	------	------	------	------	-------	--------	-------	--------

Продовження табл. 2.21

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Вирощування фруктів, ягід, горіхів, культур для виробництва напоїв і прянощів	2274	3219	3493	5293	4522	41,53	8,53	51,52	-14,56
Тваринництво	6251	8216	7670	10298	5389	31,42	-6,64	34,26	-47,67
Розведення великої рогатої худоби	1824	2202	2191	2833	1442	20,73	-0,50	29,30	-49,09
Розведення овець, кіз, коней	1780	2155	2069	2645	1516	21,06	-4,00	27,82	-42,67
Розведення свиней	1524	1749	1618	2104	1208	14,72	-7,48	30,08	-42,62
Розведення птиці	1083	553	168	1226	657	-48,94	-69,57	628,22	-46,41
Розведення інших тварин	40	1557	1624	1490	566	3777,72	4,30	-8,25	-62,01
Рибальство, рибництво та пов'язані з ними послуги	2109	2593	2480	3091	1676	22,99	-4,38	24,64	-45,77
Рибальство; надання послуг у рибальстві	1284	1411	1263	1613	873	9,91	-10,49	27,72	-45,90
Рибництво; надання послуг у рибництві	825	1182	1217	1478	803	43,32	2,90	21,45	-45,63
Переробна промисловість	4929	4766	5151	5747	2125	-3,30	8,08	11,56	-63,02
Переробка молока та виробництво сиру	1505	1606	1841	1980	985	6,72	14,67	7,51	-50,26
Виробництво м'ясних продуктів	1393	1292	1269	1805	910	-7,30	-1,75	42,25	-49,61
Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів	1255	1106	1182	1455	588	-11,86	6,88	23,10	-59,63

Переробка та кон-сервування овочів та фруктів	776	763	859	507	-357	-1,71	12,59	-40,99	-170,43
---	-----	-----	-----	-----	------	-------	-------	--------	---------

Отже, валовий прибуток від рослинництва у 2018 році порівно з 2017 роком зріс на 25,58%, у 2019 році порівняно з 2018 роком зменшився на 40,45%, за рахунок зменшення валового прибутку від вирощування зернових та технічних культур на 52,78%.

Рівень рентабельності ДП «ЧАЙКА» у 2019 році наведена в табл. 2.22.

Таблиця 2.22 - Рівень рентабельності ДП «ЧАЙКА» у 2019 році в порівнянні з середньогалузевим рівнем

	Середньогалузевий рівень		ДП «ЧАЙКА»	
	Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств	Рівень рентабельності (збитковості) всієї діяльності підприємств	Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств	Рівень рентабельності (збитковості) всієї діяльності підприємств
Усього	10,4	7,7	-5,14	-9,38
сільське, лісове та рибне господарство	18,7	15,6	11,28	x
промисловість	5,8	4,1	7,31	x

Отже, підприємство має гірші показники рентабельності порівняно із середньо галузевими.

2.3. Аналіз ефективності господарської діяльності

Для аналізу показників ефективності господарської діяльності підприємств найважливішими вважаються показники: платоспроможності і ліквідності; прибутковості; ділової активності; фінансової стійкості.

Фінансовий стан підприємства може бути стійким, нестійким, кризовим. Здатність підприємства своєчасно здійснювати платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі свідчить про стійкий фінансовий стан. Стійкий фінансовий стан підприємства залежить від результатів виробничої, комерційної і фінансової діяльності.

Показники фінансової стійкості ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведено у таблиці 2.23.

Таблиця 2.23 - Показники фінансової стійкості ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках

Показники	Формула	2015	2016	2017	2018	2019	абсолютний приріст		
							2017	2018	2019
Коефіцієнт фінансової автономії	Власний капітал / Капітал	0,80	0,75	0,69	0,68	0,63	-0,06	-0,01	-0,05
Коефіцієнт фінансової заборгованості	Позиковий капітал / Капітал	0,20	0,25	0,31	0,32	0,37	0,06	0,01	0,05
Коефіцієнт фінансової залежності	Позиковий капітал / Власний капітал	0,25	0,33	0,44	0,47	0,58	0,11	0,02	0,11
Коефіцієнт покриття боргу	Власний капітал / Позиковий капітал	3,94	3,03	2,26	2,14	1,73	-0,78	-0,11	-0,41

Коефіцієнт фінансової автономії у 2015 – 2019 рр. становив 0,63 – 0,80 разів, але він зменшився на 17% у 2019 році порівняно з 2015 роком, що є вкрай негативним в діяльності підприємства.

Коефіцієнт фінансової заборгованості у 2015 – 2019 рр. становив 0,20 – 0,37 разів, але він зріс на 17% у 2019 році порівняно з 2015 роком, що є вкрай негативним в діяльності підприємства.

Тип поточної фінансової платоспроможності ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведено у таблиці 2.20.

Таблиця 2.24 - Тип поточної фінансової платоспроможності ДП «ЧАЙ-КА» у 2015 - 2019 роках

Показники	2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6
Власний капітал	141869	159457	160150	169330	159932
Необоротні активи	124466	138807	158076	163455	177067
Наявність власних оборотних засобів (ряд.1- ряд.2)	17403	20650	2074	5875	-17135
Довгострокові зобов'язання	1563	3749	12693	7171	4413
Наявність власних оборотних засобів і довгострокових джерел формування запасів (величина функціонуючого капіталу) (ряд.3 + ряд.4)	18966	24399	14767	13046	-12722
Короткострокові кредити банку	4650	0	10000	15000	17496
Загальна величина джерел формування запасів (ряд.5 + ряд.6)	23616	24399	24767	28046	4774
Загальна величина запасів	27645	42536	51069	59015	55458
Надлишок або нестача власних оборотних засобів для формування запасів (р.3 – р.8)	-10242	-21886	-48995	-53140	-72593
Надлишок або нестача власних оборотних засобів і довгострокових джерел формування запасів (ряд.5 – ряд.8)	-8679	-18137	-36302	-45969	-68180
Надлишок або нестача загальної величини основних джерел формування запасів (ряд. 7 - ряд. 8)	-4029	-18137	-26302	-30969	-50684
Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості (S) (результати рядків 9, 10, 11)	0-0-0	0-0-0	0-0-0	0-0-0	0-0-0

У 2015 - 2019 роках підприємство ДП «ЧАЙКА» мало не стійкий фінансовий стан, за рахунок того що у підприємства відсутні нормальні джерела фінансування запасів на протязі 2015 - 2019 років.

Показники ліквідності та платоспроможності ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведено у таблиці 2.25.

Таблиця 2.25 - Показники ліквідності та платоспроможності ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках

Показники	Формула	2015	2016	2017	2018	2019	абсолютний приріст		
							2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Коефіцієнт забезпеченості ліквідними активами	Ліквідні активи / Активи	0,30	0,35	0,32	0,34	0,30	- 0,03	0,03	- 0,04
Коефіцієнт забезпеченості швидко ліквідними активами	Швидко ліквідні активи / Активи	0,17	0,21	0,22	0,24	0,22	0,02	0,02	- 0,02
Коефіцієнт забезпеченості готовими засобами платежу	Готові засоби платежу / Активи	0,01	0,01	0,00	0,01	0,00	0,00	0,01	0,00
Загальний коефіцієнт покриття	Ліквідні активи / Поточні зобов'язання	1,55	1,50	1,25	1,18	0,86	- 0,25	- 0,07	- 0,33
Проміжний коефіцієнт покриття	Швидко ліквідні активи / Поточні зобов'язання	0,86	0,90	0,88	0,85	0,64	- 0,01	- 0,04	- 0,20
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Готові засоби платежу / Поточні зобов'язання	0,06	0,02	0,01	0,02	0,01	- 0,02	0,02	- 0,01

Коефіцієнт відволікання оборотних активів у запаси	Запаси / Оборотні активи	0,52	0,58	0,70	0,70	0,74	0,12	0,00	0,04
--	--------------------------	------	------	------	------	------	------	------	------

Продовження табл. 2.25

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість	Дебіторська заборгованість / Оборотні активи	0,36	0,24	0,06	0,06	0,05	- 0,17	0,00	- 0,01
Коефіцієнт участі матеріальних запасів у покритті поточних зобов'язань	Запаси / Поточні зобов'язання	0,80	0,87	0,88	0,82	0,63	0,01	- 0,06	- 0,19
Частка власного оборотного капіталу у покритті запасів	Власний оборотний капітал / Запаси	0,69	0,57	0,29	0,22	- 0,23	- 0,28	- 0,07	- 0,45
Коефіцієнт маневрування	Власний оборотний капітал / Власний капітал	0,13	0,15	0,09	0,08	- 0,08	- 0,06	- 0,02	- 0,16

Згідно з коефіцієнтом забезпеченості ліквідними активами – активи підприємства забезпечені групою ліквідних активів на 32% у 2017 році, на 34% у 2018 році, на 30% у 2019 році, отже коефіцієнт забезпеченості ліквідними активами у 2015 – 2019 роках не змінився.

Згідно з коефіцієнтом забезпеченості швидко ліквідними активами – активи підприємства забезпечені групою швидко ліквідних активів на 22% у 2017 році, на 24% у 2018 році, на 22% у 2019 році, отже коефіцієнт забезпеченості швидко ліквідними активами у 2015 – 2019 роках зріс на 5%

Згідно з коефіцієнтом забезпеченості готовими засобами платежу – активи підприємства забезпечені групою ліквідних активів на 0% у 2017 році, на 1% у 2018 році, на 0% у 2019 році, отже коефіцієнт забезпеченості готовими засобами платежу у 2015 – 2019 роках зменшився на 1%

Згідно з загальним коефіцієнтом покриття, за допомогою своїх ліквідних активів підприємство здатне розрахуватися по своїх поточних

зобов'язаннях на 125% у 2017 році, на 118% у 2018 році, на 86% у 2019 році, отже загальний коефіцієнт покриття у 2015 – 2019 роках зменшився на 69%

Згідно з проміжним коефіцієнтом покриття, за допомогою своїх швидко ліквідних активів підприємство здатне розрахуватися по своїх поточних зобов'язаннях на 88% у 2017 році, на 85% у 2018 році, на 64% у 2019 році, отже проміжний коефіцієнт покриття у 2015 – 2019 роках зменшився на 22%.

Згідно з коефіцієнтом абсолютної ліквідності, за допомогою своїх найбільш ліквідних активів підприємство здатне розрахуватися по своїх поточних зобов'язаннях на 1% у 2017 році, на 2% у 2018 році, на 1% у 2019 році, отже коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2015 – 2019 роках зменшився на 5%.

Згідно з коефіцієнтом відволікання оборотних активів у запаси, частка найменш ліквідних оборотних активів в загальній їх сумі складає 70% у 2017 році, 70% у 2018 році, 74% у 2019 році, отже коефіцієнт у 2015 – 2019 роках зріс на 22%

Згідно з коефіцієнтом відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість, частка дебіторської заборгованості у оборотних активах складає 6% у 2017 році, 6% у 2018 році, 5% у 2019 році, отже коефіцієнт у 2015 – 2019 роках зменшився на 31%.

Згідно з коефіцієнтом участі матеріальних запасів у покритті поточних зобов'язань, за рахунок найменш ліквідних активів покриваються поточні зобов'язання на 88% у 2017 році, на 82% у 2018 році, на 63% у 2019 році, отже коефіцієнт у 2015 – 2019 роках зменшився на 17%.

Згідно частки власного оборотного капіталу у покритті запасів, запаси профінансовані за рахунок власного оборотного капіталу на 29% у 2017 році, на 22% у 2018 році, на -23% у 2019 році, отже коефіцієнт у 2015 – 2019 роках зменшився на 92%.

Згідно з коефіцієнтом маневрування, відсоток власного капіталу, який знаходиться у більш рухливій його формі 9% у 2017 році, 8% у 2018 році, на -8% у 2019 році, отже коефіцієнт у 2015 – 2019 роках зменшився на 21%.

Показники ділової активності ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведено у таблиці 2.26.

Таблиця 2.26 - Показники ділової активності ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках

Показники	Формула	2015	2016	2017	2018	2019	абсолютний приріст		
							2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (Кдз)	ЧДр / Середньорічна вартість дебіторської заборгованості (СВдз)	8,51	8,25	33,94	37,93	52,67	25,70	3,99	14,73
Період оборотності дебіторської заборгованості (Пдз)	Кількість днів у періоді (Кдп) / Кдз	42,90	44,27	10,75	9,62	6,93	- 33,51	-1,13	-2,69
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (Ккз)	Середньорічна собівартість реалізації продукції (СРр) / Середньорічна кредиторська заборгованість (СРкз)	1,85	1,88	2,22	2,19	1,96	0,34	-0,03	-0,24
Період оборотності кредиторської заборгованості (Пкз)	Кдп / Ккз	197,47	194,23	164,20	166,45	186,47	- 30,03	2,25	20,02
Коефіцієнт оборотності запасів (Кз)	СРр / Середньорічна вартість запасів (СВз)	2,30	2,16	2,53	2,67	3,10	0,38	0,13	0,43
Період оборотності запасів (Пз)	Кдп / Кз	-2,00	-1,00	0,00	136,74	117,76	1,00	136,74	- 18,98

Продовження табл. 2.26

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Коефіцієнт оборотності активів (Ка)	ЧДр / Б	0,50	0,58	0,69	0,79	0,76	0,11	0,10	-0,03
Коефіцієнт покриття дебіторської заборгованості	СВдз / ЧДр	0,22	0,14	0,03	0,03	0,02	-0,11	0,00	-0,01
Оборотність власного капіталу	ЧДр / Середньорічний розмір власного капіталу (ВК)	0,62	0,77	1,00	1,16	1,20	0,23	0,16	0,05
Довжина операційного циклу	Період запасів + Період дебіторської заборгованості	40,9	43,3	10,8	146,4	124,7	-32,51	135,61	-21,67

Виходячи з таблиці 2.26, можна зробити висновок, що:

- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості в 2018 році порівняно з 2017 роком збільшився на 3,99 рази, в 2019 році порівняно з 2018 роком збільшився на 14,73 рази, за рахунок зменшення чистого доходу та зменшення дебіторської заборгованості;
- коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості в 2018 році порівняно з 2017 роком зменшився на 0,03 рази, в 2019 році порівняно з 2018 роком зменшився на 0,24 рази, за рахунок зростання собівартості та зростання поточної кредиторської заборгованості;
- коефіцієнт оборотності запасів в 2018 році порівняно з 2017 роком збільшився на 0,13 рази, в 2019 році порівняно з 2018 роком збільшився на 0,43 рази, за рахунок зростання собівартості та зменшення запасів;
- коефіцієнт оборотності активів в 2018 році порівняно з 2017 роком збільшився на 0,10 рази, в 2019 році порівняно з 2018 роком зменшився

на 0,03 рази, за рахунок зменшення чистого доходу від реалізації та зростання активів;

- оборотність власного капіталу в 2018 році порівняно з 2017 роком збільшилася на 0,16 рази, в 2019 році порівняно з 2018 роком зросла на 0,05 рази, за рахунок зменшення чистого доходу від реалізації та зменшення власного капіталу.

Показники рентабельності ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках наведено у таблиці 2.27.

Таблиця 2.27 - Показники рентабельності ДП «ЧАЙКА» у 2015 - 2019 роках

Показники	Формула	2015	2016	2017	2018	2019	абсолютний приріст		
							2017	2018	2019
Рентабельність продажу	Чистий прибуток від операційної діяльності (товарів, робіт, послуг)/ виручка від реалізації *100	16,8	4,1	2,4	2,3	-9,38	-1,67	-0,12	-11,66
Рентабельність основної діяльності	Чистий прибуток / витрати на виробництво продукції *100	23,4	5,4	3,0	2,8	-10,50	-2,48	-0,13	-13,33
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / власного капіталу *100	10,5	3,1	2,4	2,6	-11,29	-0,74	0,24	-13,92
Період окупності власного капіталу	Власний капітал /Чистий прибуток	9,5	32,0	41,8	38,0	-8,86	9,84	-3,83	-46,85
Рентабельність позикового капіталу	Чистий прибуток / позиковий капітал *100	41,3	9,5	5,4	5,6	-19,6	-4,08	0,24	-25,21
Рентабельність активів	Чистий прибуток / активи	8,4	2,4	1,7	1,8	-7,2	-0,69	0,14	-8,95

	*100								
--	------	--	--	--	--	--	--	--	--

Рентабельність реалізованої продукції у 2019 році порівняно з 2018 роком зменшилась на 11,66%, за рахунок зменшення чистого фінансового результату та зменшення чистого доходу від реалізації товарів, робіт та послуг.

Рентабельність активів у 2019 році порівняно з 2018 роком зменшилась на 8,95%, за рахунок зменшення чистого фінансового результату та збільшення активів.

Рентабельність власного капіталу у 2019 році порівняно з 2018 роком зменшилась на 13,92%, за рахунок стрімкого зменшення чистого фінансового результату та зменшення власного капіталу.

Рентабельність позикового капіталу у 2019 році порівняно з 2018 роком зменшилась на 25,21%, за рахунок стрімкого зменшення чистого фінансового результату та збільшення позикового капіталу.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

3.1. Напрями підвищення ефективності господарської діяльності підприємства

Для покращення фінансового стану, підвищення ліквідності та платоспроможності, ДП «ЧАЙКА» доцільно, враховуючи специфіку галузі та конкретні умови діяльності, розробити та здійснити комплекс заходів основним серед яких є, безумовно, досягнення прибутковості. Адже можливості оптимізації оборотного капіталу, скорочення капітальних вкладень, збільшення відстрочки платежів та інші рано чи пізно вичерпаються. І лише стабільно зростаючий та достатньо високий рівень рентабельності надає підприємству реальні можливості по зміцненню свого фінансового становища та впевненого розвитку.

Основні заходи покращення антикризового управління ДП «ЧАЙКА» наведено на рис. 3.1.

Рисунок 3.1 - Пріоритетні напрями підвищення ефективності господарської діяльності ДП «ЧАЙКА»

- 1) управління витратами і ресурсами;

За рахунок дублювання функцій адміністративного персоналу пропонуємо провести скорочення працівників адміністративного апарату – заступника головного бухгалтера - лише в 2021 році на 1 чол.

Скорочення працівників планується лише у 2021 році.

Шляхи нарощування потенціалу за рахунок підвищення ефективності використання трудових ресурсів:

- покращання спеціалізації і кооперування виробництва та методів організації виробничого процесу;
- покращання розподілу і кооперування праці, організації та обслуговування робочих місць;
- покращання підбору і розстановки працівників, їх підготовки й підвищення кваліфікації;
- запровадження передових прийомів і методів праці та проведення робіт по інших напрямках удосконалення організації праці;
- покращання організаційної структури управління;
- покращання виконання функцій та використання методів управління, механізація і автоматизація управлінської праці;
- підвищення рівня задоволення соціальних потреб працівників на виробництві;
- підвищення професійно-кваліфікаційного рівня працівників;
- набір працівників, яким характерні такі якості як: адаптованість, інноваційність, професійна мобільність, дисциплінованість та мотивованість (здатність реагувати на зовнішні стимули);
- покращання соціально-трудова відносин працівників з власниками та адміністрацією;
- покращання санітарно-гігієнічних умов праці;
- запровадження раціональних режимів роботи та відпочинку;
- встановлення сприятливого (поліпшення існуючого) мікроклімату в трудових колективах.

Першою можливою системою матеріального та нематеріального стимулювання є запровадження трудової мотивації персоналу стимулювання за допомогою:

- удосконалення змісту роботи - використання демократичного стилю керівника, урахування думки підлеглих, колективне прийняття рішень,
- удосконалення умов роботи – забезпечення нормальних умов праці,
- розширення повноважень працівників - делегування повноважень для посилення почуття відповідальності й підвищення самосвідомості працівників.

Запровадження даної системи мотивації, призведе до зменшення запізнень працівників, а отже підвищення обсягу виконаних робіт та обсяг реалізованої продукції, також призведе до бажання працівників працювати на підприємстві, що призведе до збільшення продуктивності праці працівників, та збільшить чистий фінансовий результат підприємства.

Другою можливою системою матеріального та нематеріального стимулювання є впровадження матеріального стимулювання за допомогою:

- кар'єрне зростання - асоціюється із самореалізацією і незалежністю. Потреба домогтися успіху і визнання у оточуючих існує практично у кожної людини. Успішна кар'єра знайомих або родичів надихає і жінок, і чоловіків прагнути до високих результатів своєї праці,
- професійний ріст - це набуття працівником нових компетенцій, знань, умінь і навиків, які він застосовує чи буде застосовувати у своїй професійній діяльності. Це процес підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації працівників з метою здійснення нових виробничих функцій, завдань і обов'язків нових посад,
- гнучкий графік роботи - форма організації робочого часу, при якій для окремих працівників або колективів підрозділів допускається саморегулювання початку, закінчення загальної тривалості робочого дня, а підприємство може більше адаптуватися до коливань навантаження потужності,

- створення команди - це спеціально підібрана група людей для об'єднання їхніх зусиль, спрямованих на розв'язання проблемної ситуації чи спільне здійснення важливого завдання.

Запровадження даної системи мотивації, призведе до інтересу працівників у своїй роботі, що призведе до підвищення продуктивності праці працівників, а отже і до збільшення обсягу реалізації продукції, а отже до підвищення чистого фінансового результату на підприємства, а також це призведе до підвищення якості виконуваної роботи працівниками підприємства.

2) удосконалення системи управління підприємством та всіма видами його діяльності.

Заходи для ефективного управління дебіторською заборгованістю наведені на рис. 3.2.

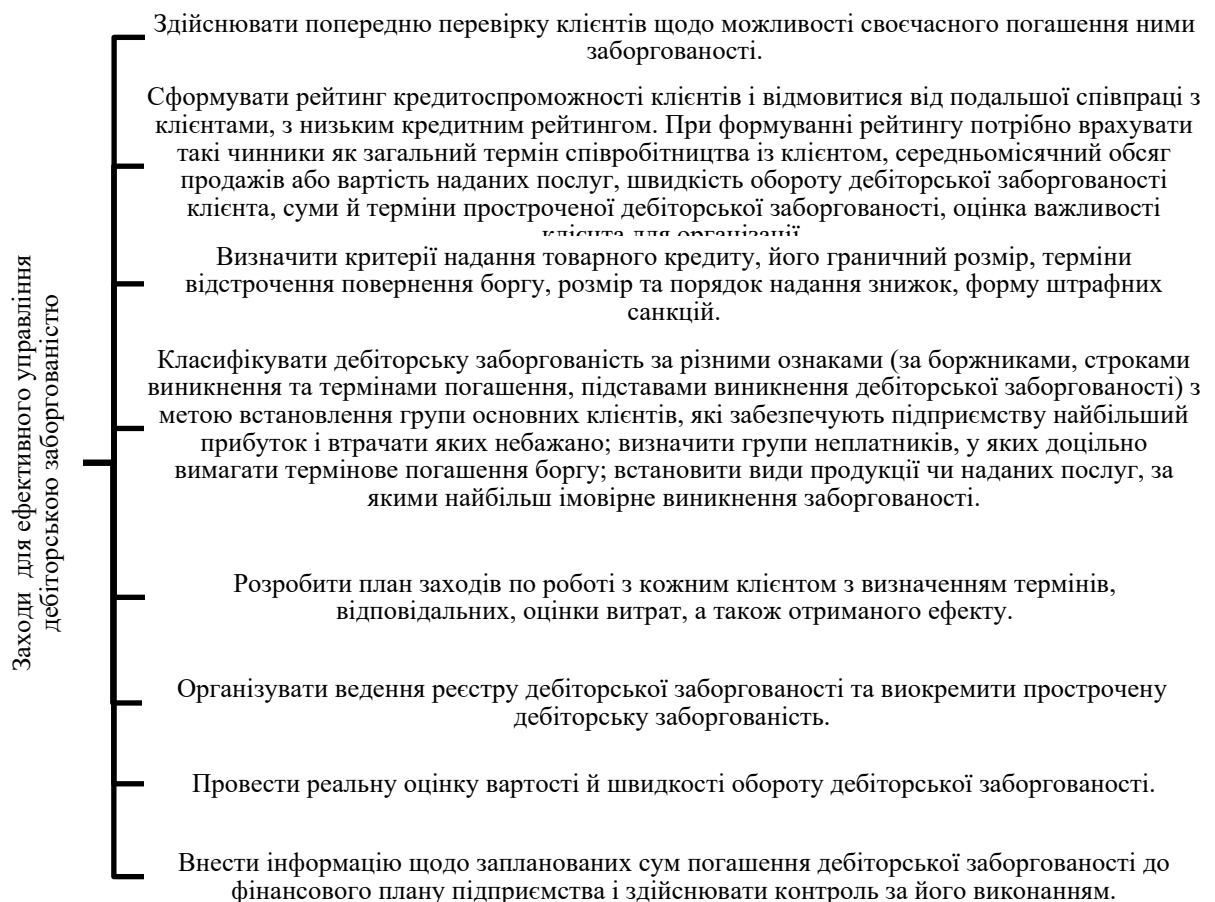

Рисунок 3.2 - Заходи для ефективного управління дебіторською заборгованістю

3) розвитку й удосконалення виробництва та іншої діяльності;

Так, як підприємство майже не використовувало рекламні заходи, ми пропонуємо підприємству за для збільшення доходу від реалізації, використовувати у 2020 - 2021 рр. наступні маркетингові заходи: друкована реклама, реклама у пресі, реклама на радіо, реклама на телебаченні, кіно - та відеореклама, виставки та ярмарки, рекламні сувеніри, пряма поштова реклама, зовнішня реклама.

Витрати на стимулювання попиту шляхом розміщення реклами в Internet наведені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 - Витрати на стимулювання попиту на молоко, сир та м'ясні продукти шляхом розміщення реклами в Internet, грн.

№ з/п	Вид інформаційного матеріалу	2020	2021	2022
1	Друкована реклама	1500	2500	3600
2	Реклама у пресі	1200	2200	3700
3	Реклама на радіо	1800	1900	3900
4	Реклама на телебаченні	1600	1700	4200
5	Кіно - та відеореклама	1520	1760	4400
6	Виставки та ярмарки	1590	1820	4300
7	Рекламні сувеніри	2150	2400	5100
8	Пряма поштова реклама	2310	2350	5250
9	Зовнішня реклама	2159	2355	5620
Всього		15829	18985	40070

Отже, на впровадження заходів стимулювання збуту підприємство ДП «ЧАЙКА» витратить у 2016 році – 15,829 тис. грн., у 2017 році – 18,985 тис. грн., у 2018 році – 40,07 тис. грн.

Зниження витрат шляхом зменшення працівників підприємства наведені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 - Зниження витрат шляхом зменшення кількості працівників, грн.

№ з/п	Вид витрат	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	Вихідна допомога		33600,00	0,00

$$ВД = (ПЧ - ФЧ) * ЗП * 12 \quad (3.1)$$

де,

ВД - вихідна допомога;

ПЧ - планова чисельність працівників у 2020 році;

ФЧ - фактична чисельність працівників у 2019 році;

ЗП - середня заробітна плата.

Вдосконалення управління кредиторською заборгованістю наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 - Вдосконалення управління кредиторською заборгованістю, грн.

№ з/п	Вид витрат	2020	2021	2022
1	Заробітна плата аналітика з заборгованості (заробітна плата)	22800	27600	31200
2	Єдиний соціальний внесок	8390,4	10157	11482
3	Витрати всього	31190,4	37757	42682

Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги становить 33 млн. грн., що становить 13% балансу підприємства.

Підприємству пропонуємо замінити застарілий куттер ковбасний на новий.

Всі методи оцінки ефективності інвестиційних проектів можна розділити на дві великі групи:

1. Статистичні методи оцінки інвестиційних проектів:

- Період окупності інвестиційного проекту (PP, Payback Period).
- Рентабельність інвестиційного проекту (ARR, Accounting Rate of Return).

2. Динамічні методи оцінки інвестиційних проектів:

- Чиста приведена вартість (NPV, Net Present Value).
- Внутрішня норма рентабельності (IRR, Internal Rate of Return).
- Індекс прибутковості (PI, Profitability index).
- Дисконтований термін окупності (DPP, Discounted Payback Period).

Результати розрахунків періоду окупності заміни кутеру ковбасного наведено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4 - Результати розрахунків періоду окупності заміни кутеру ковбасного

Період, місяць	Початкові витрати, грн. ІС	Грошовий потік, грн CF	Грошовий потік наростаючим підсумком, грн CF
1	366 163,90	56 930,56	56 930,56
2		56 930,56	113 861,11
3		56 930,56	170 791,67
4		56 930,56	227 722,22
5		56 930,56	284 652,78
6		56 930,56	341 583,33
7		56 930,56	398 513,89
8		56 930,56	455 444,44
9		56 930,56	512 375,00
10		56 930,56	569 305,56
11		56 930,56	626 236,11
12		56 930,56	683 166,67

Вартість початкових витрат складає 366 163,90 грн, щомісяця грошовий потік від інвестицій становив 56 930,56 грн.

Строк окупності інвестицій (PP) = $366\,163,90 / 56\,930,56 = 6,43$ місяців

Рентабельність інвестицій (ARR) = $56\,930,56 / 366\,163,90 * 100 = 15,55\%$.

Чиста приведена вартість (англ. Net Present Value, NPV, чиста поточна вартість, чистий приведений дохід, поточна вартість) – показник, що відображає зміну грошових потоків і показує різницю між дисконтованими грошовими доходами і витратами.

Таблиця 3.5 - Результати розрахунків чистої приведеної вартості заміни кутеру ковбасного

Період, місяць	Початкові витрати, грн. ІС	Грошовий дохід	Грошові витрати	Грошовий потік, грн CF	Дисконтований грошовий потік (CF)
1	366 163,90	108 168,06	51 237,50	56 930,56	51 755,05
2		108 168,06	51 237,50	56 930,56	47 050,05
3		108 168,06	51 237,50	56 930,56	42 772,77
4		108 168,06	51 237,50	56 930,56	38 884,34
5		108 168,06	51 237,50	56 930,56	35 349,40
6		108 168,06	51 237,50	56 930,56	32 135,81
7		108 168,06	51 237,50	56 930,56	29 214,38
8		108 168,06	51 237,50	56 930,56	26 558,52
9		108 168,06	51 237,50	56 930,56	24 144,11
10		108 168,06	51 237,50	56 930,56	21 949,19
11		108 168,06	51 237,50	56 930,56	19 953,81
12		108 168,06	51 237,50	56 930,56	18 139,83

Чиста приведена вартість (NPV) = 21 743,36 грн.

Внутрішня норма прибутку (англ. Internal Rate of Return, IRR, внутрішня норма дисконту, внутрішня норма прибутку, внутрішній коефіцієнт ефективності) – показує таку ставку дисконтування, при якій чистий дисконтований дохід дорівнює нулю.

Таблиця 3.6 – Внутрішня норма прибутку заміни кутери ковбасного

Період, місяць	Початкові витрати, грн. ІС	Грошовий дохід	Грошові витрати	Грошовий потік, грн CF	Дисконтований грошовий потік (CF)
0	366 163,90	0	366 163,90	-366 163,90	-366 163,90
1		108 168,06	51 237,50	56 930,56	51 755,05
2		108 168,06	51 237,50	56 930,56	47 050,05
3		108 168,06	51 237,50	56 930,56	42 772,77
4		108 168,06	51 237,50	56 930,56	38 884,34
5		108 168,06	51 237,50	56 930,56	35 349,40
6		108 168,06	51 237,50	56 930,56	32 135,81
7		108 168,06	51 237,50	56 930,56	29 214,38
8		108 168,06	51 237,50	56 930,56	26 558,52
9		108 168,06	51 237,50	56 930,56	24 144,11
10		108 168,06	51 237,50	56 930,56	21 949,19
11		108 168,06	51 237,50	56 930,56	19 953,81
12		108 168,06	51 237,50	56 930,56	18 139,83

Внутрішня норма прибутку (IRR) = 11,20%

Індекс прибутковості проекту (англ. Profitability index, PI, індекс прибутковості, індекс рентабельності) – показник ефективності проекту, який показує віддачу (прибутковість) вкладеного капіталу. Індекс прибутковості являє собою відношення поточної вартості майбутніх грошових потоків до вартості початкових інвестицій. Економічний зміст даного коефіцієнта – це оцінка додаткової цінності на кожну вкладену гривню. Якщо вкладення в проект здійснюються не одноразово, а протягом усього часу реалізації, то не-

обхідно інвестиційний капітал (ІС) привести до єдиної вартості, тобто дисконтувати його.

Індекс прибутковості проекту (PI) = 5,94%

Дисконтований період окупності (англ. Discounted Payback Period, DPP) – показник відображає період, через який окупляться початкові інвестиційні витрати. Формула розрахунку коефіцієнта аналогічна формулі оцінки періоду окупності інвестицій, тільки використовується дисконтування.

Таблиця 3.7 – Дисконтований період окупності заміни кутеру ковбасного

Період, місяць	Початкові витрати, грн. ІС	Грошовий потік, грн CF	Дисконтований грошовий потік (CF)	Дисконтований грошовий потік нарастаючим підсумком
0	366 163,90			
1		56 930,56	51 755,05	51 755,05
2		56 930,56	47 050,05	98 805,10
3		56 930,56	42 772,77	141 577,87
4		56 930,56	38 884,34	180 462,20
5		56 930,56	35 349,40	215 811,60
6		56 930,56	32 135,81	247 947,41
7		56 930,56	29 214,38	277 161,79
8		56 930,56	26 558,52	303 720,31
9		56 930,56	24 144,11	327 864,43
10		56 930,56	21 949,19	349 813,62
11		56 930,56	19 953,81	369 767,43
12		56 930,56	18 139,83	387 907,26

Дисконтований період окупності (DPP) = 11 місяців

Як ми бачимо окупність всіх витрат дисконтованих грошовим потоком сталася на 11 місяць. Чим менший період окупності інвестиційного проекту, тим привабливіший проект.

Дані показники дозволяють дати експрес-оцінку привабливості проекту (табл. 3.8). Слід зауважити, що дані показники погано застосовуються для оцінки венчурних проектів, тому що складно спрогнозувати які будуть продажі, доходи і попит в цьому проекті. Показники добре себе зарекомендували в оцінці вже реалізованих проектів з чітко збудованими бізнес процесами.

Таблиця 3.8 - Таблиця критеріїв вибору заміни кутеру ковбасного на основі розглянутих коефіцієнтів

Показник	Критерій вибору проекту	Значення
1. Статистичні методи оцінки інвестиційних проектів		
Період окупності інвестиційного проекту (PP, Payback Period).	$PP \rightarrow \min$	6,53 міс
Рентабельність інвестиційного проекту (ARR, Accounting Rate of Return)	$ARR > 0$	15,55%
2. Динамічні методи оцінки інвестиційних проектів		
Чиста приведена вартість (NPV, Net Present Value)	$NPV > 0$	21 743,36
Внутрішня норма рентабельності (IRR, Internal Rate of Return)	$IRR > WACC$	11,20%
Індекс прибутковості (PI, Profitability index)	$PI > 1$	5,94%
Дисконтований термін окупності (DPP, Discounted Payback Period)	$DPP \rightarrow \min$	11 міс

Отже, показники оцінки ефективності інвестиції знаходяться в межах нормативних значень, а отже заміна кутеру ковбасного є ефективним заходом підвищення ефективності господарської діяльності.

Таким чином, основними заходами щодо підвищення господарської діяльності ДП «ЧАЙКА» в плановому періоді є управління витратами і ре-

сурсами, удосконалення системи управління заборгованістю, розвитку й удосконалення виробництва та іншої діяльності, заміна кутери кувбасного.

3.2. Оцінювання ефективності впровадження запропонованих проектів

План доходів і витрат характеризує суми очікуваних доходів підприємства та його витрат за певний період. Доходи і витрати наводять у Звіті про фінансові результати з метою визначення чистого фінансового результату або збитку звітного періоду.

Виручку від реалізації продукції можна визначити наступними методами:

- екстраполяції (3.1)

$$ЧД_{план} = ЧД_{2019} * \sqrt[n-1]{\frac{ЧД_{2019}}{ЧД_{2017}}} \quad (3.2)$$

де,

ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг),

n – кількість років.

- коефіцієнт еластичності (3.2):

$$ЧВР_{пл} = k \times ЧВР_{зв} + (1 - k) \times ЧВР_n^* \quad (3.3)$$

де, k - коефіцієнт еластичності ряду, k задається вручну і знаходиться в діапазоні від 0 до 1, $0 < k < 1$

$ЧВР_n^*$ - значення прогнозу на поточний період n.

- експоненційного згладжування

Експоненційний аналіз можна провести в програмі Excel. В пакетах аналізу даних доцільно обрати «експоненційне згладжування».

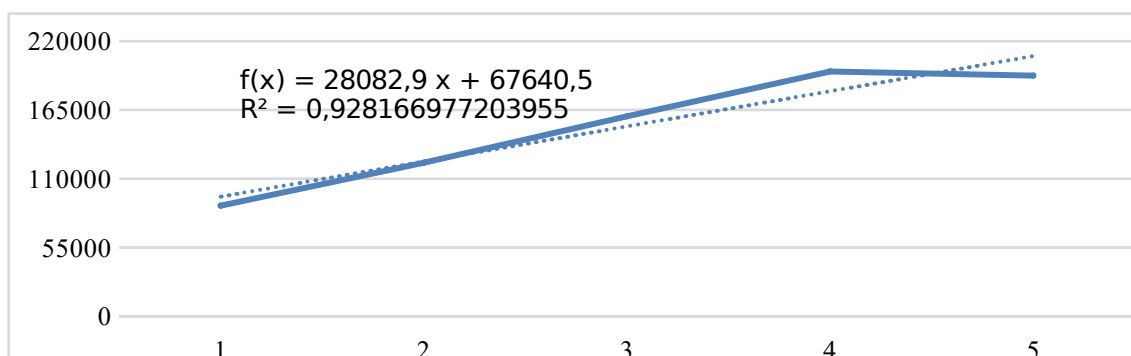

Рис. 3.2. Планування чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) методом експоненційного згладжування

Планування чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (р. 2000) наведено в табл. 3.9.

Таблиця 3.9 - Планування чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

Показники	Факт	План		
	2 019	2020	2021	2022
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)				
Метод екстраполяції	192448	233700	283796	344629
Коефіцієнт еластичності	192448	223387	268694	325645
Експоненційного згладжування	192448	236139	264222	292305
Планова виручка середня	192448	231076	272237	320860
Планова виручка з урахуванням пропозицій	192448	254183	313073	381823

Планування собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) здійснюється на основі інформації щодо планового обсягу виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та рівня собівартості наведено в табл. 3.10.

У нашому випадку використаємо середнє значення рівня собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Таблиця 3.10 - Планування собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)

Показники	План		
	2020	2021	2022
Рівень собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	0,79		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) з урахування пропозицій	202 035	248 843	303 489

Планування валового прибутку або збитку у 2020 – 2022 роках наведено в табл. 3.11.

Таблиця 3.11 - Планування валового прибутку або збитку у 2020 – 2022 роках, тис. грн.

Показники	Факт	План		
	2019	2020	2021	2022
Валовий прибуток	20 549	52 148	64 230	78 334

Планування операційних витрат у 2020 – 2022 роках наведено в табл. 3.12.

У нашому випадку використаємо середнє значення рівня операційних витрат.

Таблиця 3.12 - Планування операційних витрат у 2020 – 2022 роках, тис. грн.

Показники	План		
	2020	2021	2022
Рівень адміністративних витрат	0,05		

Адміністративні витрати	12 621	15 545	18 958
Адміністративні витрати з урахуванням пропозицій	12 621	15 461	18 841
Рівень витрат на збут	0,04		
Витрати на збут	10 414	12 827	15 643
Витрати на збут з урахуванням пропозицій	10 430	12 846	15 683
Рівень інших операційних витрат	0,15		
Інші операційні витрати	37 899	46 680	56 931
Інші операційні витрати з урахуванням пропозицій	37 930	46 717	56 973

Планування операційних доходів у 2020 – 2022 роках наведено в табл. 3.13.

У нашому випадку використаємо середнє значення рівня операційних доходів.

Таблиця 3.13 - Планування операційних витрат у 2020 – 2022 роках, тис. грн.

Показники	План		
	2020	2021	2022
Рівень інших операційних доходів	0,12		
Інші операційні доходів	30 571	37 654	45 923

Планування фінансового результату від операційної діяльності у 2020 – 2022 роках наведено в табл. 3.14.

Таблиця 3.14 - Планування фінансового результату від операційної діяльності у 2020 – 2022 роках

Показники	Факт	План		
	2019	2020	2021	2022
Фінансовий результат від операційної діяльності	-9 889	21 738	26 859	32 759

Планування податку на прибуток та чистого фінансового результату наведено в табл. 3.15.

Таблиця 3.15 - Планування чистого фінансового результату у 2020 – 2022 роках

Показники	Факт	План		
	2019	2020	2021	2022
Фінансовий результат від операційної діяльності	-9 889	21 738	26 859	32 759
Дохід від участі в капіталі				
Інші фінансові доходи				
Інші доходи	11 139	11 139	11 139	11 139
Фінансові витрати	7 897	7 897	7 897	7 897
Втрати від участі в капіталі				
Інші витрати	11 403	11 403	11 403	11 403
Чистий фінансовий результат	-18 050	13 577	18 698	24 598

В 2022 році сума чистого фінансового результату становитиме 24 598 тис. грн.

Для планування була використана інформація форми №2. Отримані результати планування узагальнені у таблиці 3.11.

Таблиця 3.16 - План доходів та витрат ДП «ЧАЙКА» на 2020 - 2022 р., тис. грн.

Показники	Факт	План	Абсолютний приріст	Темп приросту
-----------	------	------	--------------------	---------------

	2019	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	192448	254183	313073	381823	61735	58890	68751	32,08	23,17	21,96
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	171899	202035	248843	303489	30136	46808	54646	17,53	23,17	21,96
Валовий прибуток	20549	52148	64230	78334	31599	12082	14105	153,77	23,17	21,96
Інші операційні доходи	12921	30571	37654	45923	17650	7083	8269	136,60	23,17	21,96
Адміністративні витрати	11635	12621	15461	18841	986	2840	3380	8,47	22,51	21,86
Витрати на збут	9039	10430	12846	15683	1391	2416	2838	15,39	23,16	22,09
Інші операційні витрати	22685	37930	46717	56973	15245	8787	10256	67,20	23,17	21,95
Фінансовий результат від операційної діяльності	-9889	21738	26859	32759	31627	5121	5900	-319,82	23,56	21,97
Інші доходи	11139	11139	11139	11139	0	0	0	0,00	0,00	0,00
Фінансові витрати	7897	7897	7897	7897	0	0	0	0,00	0,00	0,00

Продовження табл. 3.16

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Інші витрати	11403	11403	11403	11403	0	0	0	0,00	0,00	0,00
Фінансовий результат до оподаткування	- 18050	13577	18698	24598	31627	5121	5900	- 175,22	37,72	31,55
Чистий фінансовий результат	- 18050	13577	18698	24598	31627	5121	5900	- 175,22	37,72	31,55

Отже, у 2022 році порівняно з 2021 роком чистий дохід зросте на 21,96%, собівартість зросте на 21,96%, що призведе до зростання валового прибутку на 21,96%. Інші операційні доходи зростуть на 21,96%, адміністративні витрати зростуть на 21,86%, витрати на збут на 22,09% та інші операційні витрати зростуть на 21,95%, що призведе до зростання фінансового результату від операційної діяльності та чистого фінансового результату на 31,55%.

Розрахунок планових показників розпочнемо з визначення потреби підприємства у формуванні активів

І. Планування необоротних активів (І розділ активу балансу) наведено в табл. 3.17.

Обґрунтування планового обсягу необоротних активів підприємства здійснюється методом прямих розрахунків за окремими їх статтями.

Таблиця 3.17 - Планування необоротних активів ДП «ЧАЙКА» на 2022 р.

Показники	Факт	План		
	2019	2020	2021	2022
1	2	3	4	5
І. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	31 711	31 682	31 653	31 624

Продовження табл. 3.17

1	2	3	4	5
первісна вартість	31 838	31 838	31 838	31 838
накопичена амортизація	127	156	185	214
Незавершені капітальні інвестиції	7 112	7 112	7 112	7 112
Основні засоби	125 656	119 134	112 612	106 090
первісна вартість	220 506	220 506	220 506	220 506
знос	94 850	101 372	107 894	114 416
Довгострокові біологічні активи	10 015	10 015	10 015	10 015
Відстрочені податкові активи	2 573	2 573	2 573	2 573
Усього за розділом I	177 067	170 516	163 965	157 414

Загальний обсяг необоротних активів в плановому періоді – це сума всіх планових значень по їх складових. Отже загальна сума необоротних активів ДП «ЧАЙКА» на кінець планового періоду (на 31.12.2022) становитиме 9690 тис. грн.

II. Планування оборотних активів (II розділ активу балансу).

Просте перенесення темпів росту обсягу оборотних активів є не коректним, оскільки зміна їх обсягів має безпосередній взаємозв'язок з обсягами діяльності підприємства. Тому перенесення тенденцій зміни обсягів оборотних активів необхідно провести у взаємозв'язку з обсягами діяльності підприємства. Це забезпечується завдяки використанню періоду обороту за окремими статтями оборотних активів.

Базова формула для розрахунку планового обсягу оборотних активів на основі періоду обороту:

$$O A i_{nл} = P O i_{зв} \cdot O D o d n_{nл}, \quad (3.3)$$

де $O A i_{nл}$ – і-та стаття оборотних активів у плановому періоді, тис.грн;

$ПО_{i_{зв}}$ – період обороту i -ї статті оборотних активів у звітному період, дні;

$Одод_{пл.}$ – одноденний обсяг діяльності у плановому періоді, тис. грн.

Проміжні результати розрахунків періодів обороту окремих складових оборотних активів представлено в таблиці 3.18.

Таблиця 3.18 - Коефіцієнт оборотності оборотних активів ДП «ЧАЙ-КА» у 2019 році

Показники	Коефіцієнт оборотності
Запаси	3,47
Поточні біологічні активи	13,39
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	125,46
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	х
за виданими авансами	х
з бюджетом	38489,60
у тому числі з податку на прибуток	х
Інша поточна дебіторська заборгованість	90,78
Поточні фінансові інвестиції	х
Гроші та їх еквіваленти	171,37
Витрати майбутніх періодів	х
Інші оборотні активи	395,17

На основі розрахованих коефіцієнту оборотності визначаються обсяги оборотних активів на плановий період.

Для планування була використана інформація форми №2. Отримані результати планування узагальнені у таблиці 3.19.

Таблиця 3.19 - План оборотних активів ДП «ЧАЙКА» на 2022 р., тис. грн.

Показники	Факт	План		
	2019	2020	2021	2022
II. Оборотні активи				
Запаси	55 458	73 248	90 219	110 031
Поточні біологічні активи	14 370	18 980	23 377	28 511
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1 534	2 026	2 495	3 044
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
з бюджетом	5	7	8	10
Інша поточна дебіторська заборгованість	2 120	2 800	3 449	4 206
Гроші та їх еквіваленти	1 123	1 483	1 827	2 228
Інші оборотні активи	487	643	792	966
Усього за розділом II	75 097	99 187	122 167	148 995

Загальний обсяг оборотних активів в плановому періоді – це сума всіх планових значень по їх складових. Отже загальна сума оборотних активів ДП «ЧАЙКА» на кінець планового періоду (на 31.12.2022) становитиме 148 995 тис. грн.

Плановий обсяг капіталу підприємства, який повинен відповідати плановій сумі його активів, розраховується за основними його складовими.

I. Планування власного капіталу (I розділ пасиву балансу)

Отже, планування нерозподіленого прибутку ДП «ЧАЙКА» на кінець періоду (31.12.2020) здійснюємо за такою формулою:

$$НП_{кін} = НП_{поч} + ЧП_{пл} * K_k, \quad (3.5)$$

де $НП_{кін}$ – нерозподілений прибуток на кінець періоду;

$НП_{поч}$ – нерозподілений прибуток на початок періоду;

ЧПпл – чистий фінансовий результат у плановому періоді.

Отримані результати планування узагальнені у таблиці 3.20.

Таблиця 3.20 - План власного капіталу ДП «ЧАЙКА» 2022 р., тис. грн.

Показники	Факт	План		
	2019	2020	2021	2022
I. Власний капітал				
Зареєстрований капітал	66 304	66 304	66 304	66 304
Капітал у дооцінках	19 432	19 432	19 432	19 432
Додатковий капітал	69 926	69 926	69 926	69 926
Резервний капітал	846	846	846	846
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	3 424	17 001	35 699	60 298
Усього за розділом I	159 932	173 509	192 207	216 806

Плановий обсяг власного капіталу підприємства є сумою обсягу всіх його складових. Отже, загальна сума власного капіталу ДП «ЧАЙКА» на кінець планового періоду (на 31.12.2022) становить 216 806 тис. грн.

II. Планування позикового капіталу

Результати розрахунку коефіцієнту обороту представлено у таблиці 3.21.

Таблиця 3.21 - Результати розрахунку показників оборотності кредиторської заборгованості ДП «ЧАЙКА» у 2019 р.

Показники	Коефіцієнт оборотності
1	2
Відстрочені податкові зобов'язання	x
Довгострокові кредити банків	x
Інші довгострокові зобов'язання	43,6093
Довгострокові забезпечення	x
Цільове фінансування	x

Короткострокові кредити банків	11,00
Поточна кредиторська заборгованість за:	х
довгостроковими зобов'язаннями	168,37
товари, роботи, послуги	5,75

Продовження табл. 3.21

1	2
розрахунками з бюджетом	71,60
у тому числі з податку на прибуток	х
розрахунками зі страхування	343,04
розрахунками з оплати праці	64,88
Поточні забезпечення	15,74
Доходи майбутніх періодів	96,56
Інші поточні зобов'язання	12,61

На основі розрахованих коефіцієнтів обороту визначаються обсяги складових кредиторської заборгованості підприємства на плановий період.

Отримані результати планування узагальнені у таблиці 3.22.

Таблиця 3.22 - План позикового капіталу ДП «ЧАЙКА» 2022 р.

Показники	Факт	План		
	2019	2020	2021	2022
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Інші довгострокові зобов'язання	4 413	5 829	7 179	8 756
Усього за розділом II	4 413	5 829	7 179	8 756
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	17 496	23 109	28 462	34 713
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1 143	1 510	1 859	2 268

товари, роботи, послуги	33 489	18 607	12 918	5 755
розрахунками з бюджетом	2 688	3 550	4 373	5 333
розрахунками зі страхування	561	741	913	1 113
розрахунками з оплати праці	2 966	3 917	4 825	5 885
Поточні забезпечення	12 223	16 144	19 884	9 304
Доходи майбутніх періодів	1 993	2 632	3 242	3 954
Інші поточні зобов'язання	15 260	20 155	10 269	12 524
Усього за розділом III	87 819	90 365	86 745	80 848

Отже, баланс підприємства ДП «ЧАЙКА» 2022 р. наведено в табл.

3.23.

Таблиця 3.23 - Баланс підприємства ДП «ЧАЙКА» у 2020 – 2022 р.р.

Показники	Факт	План			абсолютний приріст		
	2019	2020	2021	2022	2020	2021	2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Нематеріальні активи	31711	31682	31653	31624	-29,00	-29,00	-29,00
первісна вартість	31838	31838	31838	31838	0,00	0,00	0,00
накопичена амортизація	127	156	185	214	29,00	29,00	29,00
Незавершені капітальні інвестиції	7112	7112	7112	7112	0,00	0,00	0,00
Основні засоби	125656	119134	112612	106090	-6522,00	-6522,00	-6522,00
первісна вартість	220506	220506	220506	220506	0,00	0,00	0,00
знос	94850	101372	107894	114416	6522,00	6522,00	6522,00
Довгострокові біологічні активи	10015	10015	10015	10015	0,00	0,00	0,00
Відстрочені податкові активи	2573	2573	2573	2573	0,00	0,00	0,00
Необоротні активи	177067	170516	163965	157414	-6551,00	-6551,00	-6551,00
Запаси	55458	73248	90219	110031	17790,31	16970,27	19811,93
Поточні біологічні активи	14370	18980	23377	28511	4609,74	4397,25	5133,57

Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1534	2026	2495	3044	492,09	469,41	548,01
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
з бюджетом	5	7	8	10	1,60	1,53	1,79
Інша поточна дебіторська заборгованість	2120	2800	3449	4206	680,07	648,72	757,35
Гроші та їх еквіваленти	1123	1483	1827	2228	360,25	343,64	401,18
Інші оборотні активи	487	643	792	966	156,22	149,02	173,98
Оборотні активи	75097	99187	122167	148995	24090,28	22979,84	26827,80
Баланс	252164	269703	286132	306409	17539,28	16428,84	20276,80
Зареєстрований капітал	66304	66304	66304	66304	0,00	0,00	0,00
Капітал у дооцінках	19432	19432	19432	19432	0,00	0,00	0,00
Додатковий капітал	69926	69926	69926	69926	0,00	0,00	0,00
Резервний капітал	846	846	846	846	0,00	0,00	0,00

Продовження табл. 3.23

1	2	3	4	5	6	7	8
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	3424	17001	35699	60298	13577,22	18698,24	24598,20
Власний капітал	159932	173509	192207	216806	13577,22	18698,24	24598,20
Інші довгострокові зобов'язання	4413	5829	7179	8756	1415,64	1350,39	1576,51
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	4413	5829	7179	8756	1415,64	1350,39	1576,51
Короткострокові кредити банків	17496	23109	28462	34713	5612,52	5353,81	6250,31
Поточна кредиторська заборгованість за:							
довгостроковими зобов'язаннями	1143	1510	1859	2268	366,66	349,76	408,33
товари, роботи, послуги	33489	18607	12918	5755	- 14882,10	-5689,13	-7163,27
розрахунками з бюджетом	2688	3550	4373	5333	862,28	822,53	960,27
розрахунками зі страхування	561	741	913	1113	179,96	171,67	200,41
розрахунками з оплати праці	2966	3917	4825	5885	951,46	907,60	1059,58
Поточні забезпечення	12223	16144	19884	9304	3921,00	3740,26	-10580,43
Доходи майбутніх періодів	1993	2632	3242	3954	639,33	609,86	711,98
Інші поточні зобов'язання	15260	20155	10269	12524	4895,24	-9886,41	2255,03
Поточні зобов'язання і забезпечення	87819	90365	86745	80848	2546,36	-3620,03	-5897,80
Баланс	252164	269703	286132	306409	17539,22	16428,60	20276,91

Отже, активи у 2020 році порівняно з 2019 роком зростуть на 17539,22 тис. грн., у 2021 році порівняно з 2020 роком зростуть на 16428,60 тис. грн., у 2022 році порівняно з 2021 роком зростуть на 20276,91 тис. грн.

Показники рентабельності ДП «ЧАЙКА» у 2020 – 2022 роках наведено у таблиці 3.24.

Таблиця 3.24 - Показники рентабельності ДП «ЧАЙКА» у 2020 - 2022 роках

Показники	Формула	Факт	План		
		2019	2020	2021	2022
Рентабельність продажу	Чистий фінансовий результат від операційної діяльності (товарів, робіт, послуг)/ виручка від реалізації *100	-9,38	5,34	5,97	6,44
Рентабельність основної діяльності	Чистий фінансовий результат / витрати на виробництво продукції *100	-10,50	6,72	7,51	8,11
Рентабельність власного капіталу	Чистий фінансовий результат / власного капіталу *100	-11,29	7,83	9,73	11,35
Період окупності власного капіталу	Власний капітал /Чистий фінансовий результат	-8,86	12,78	10,28	8,81
Рентабельність позикового капіталу	Чистий фінансовий результат / позиковий капітал *100	-19,6	14,1	19,9	27,5
Рентабельність активів	Чистий фінансовий результат / актив *100	-7,2	5,0	6,5	8,0

Рентабельність реалізованої продукції у 2022 році порівняно з 2021 роком зросла на 0,47%, рентабельність активів зросла на 1,5%, рентабельність власного капіталу зросла на 1,62%, за рахунок зростання чистого фінансового результату у плановому періоді.

ВИСНОВКИ

Ефективність господарської діяльності підприємства є комплексною характеристикою існування соціально-економічної системи підприємства. Для її визначення доцільно застосовувати комплексний підхід, що включає систему показників оцінки ефективності господарської діяльності підприємства: цільову результативність, результативність витрат, конкурентоспроможність.

Ефективність господарської діяльності підприємства - це комплексне поняття, що відображає кінцеві результати використання ресурсів за відповідний проміжок часу, суттєвою атрибутом якого може бути необхідність досягнення мети господарської діяльності підприємства з мінімальними витратами часу або суспільної праці.

Об'єктом управління ефективністю господарською діяльністю є процес господарської діяльності підприємства, а суб'єктами - певне коло осіб, що реалізують завдання управління ефективністю підприємства. Головною метою управління ефективністю господарською діяльністю є забезпечення максимізації прибутку та добробуту власників підприємства в короткостроковому і довгостроковому періоді. ДП «Чайка» створено згідно з Розпорядженням Керівника Державного управління справами від 31 серпня 2000 року № 205 на базі підсобного господарства «Чайка» і підсобного сільськогосподарського підприємства «Дударків». Основні напрями діяльності: організація виробництва високоякісної сільгосппродукції, її переробка та забезпечення потреб громадського харчування Адміністрації Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Державного управління справами та інших органів, установ та організацій, а також реалізація сільськогосподарської сировини, готової продукції стороннім юридичним і фізичним особам з метою отримання прибутку; удосконалення наявних галузей, створення нових виробництв і здійснення інших видів діяльності, що не суперечить чинному законодавству, з метою отримання прибутку та пі-

двищення рівня господарювання. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2018 році порівняно з 2017 роком зріс на 23,38%, у 2019 порівняно з 2018 роком зменшився на 1,68%. Валовий прибуток у 2018 році порівняно з 2017 роком зріс на 25,32%, у 2019 порівняно з 2018 роком зменшився на 46,22%. Фінансовий результат від операційної діяльності у 2018 році порівняно з 2017 роком зріс на 47,53%, у 2019 порівняно з 2018 роком зменшився на 189,44%. Чистий фінансовий результат у 2018 році порівняно з 2017 роком зріс на 16,40%, у 2019 порівняно з 2018 роком зменшився на 504,98%.

Коефіцієнт плинності кадрів у 2015 - 2019 роках зростає на 3%. Виробіток на одного працівника із року в рік зростає та у 2019 році становить 531,62 тис. грн. Фондовіддача у 2019 році порівняно з 2015 роком зросла, що є позитивним в діяльності підприємства, матеріаломісткість у 2019 році порівняно з 2015 роком зросла, що є не досить позитивним в діяльності підприємства, рентабельність продукції у 2019 році порівняно з 2015 роком значно зменшилась, що є вкрай негативним. Частка ринку, яку підприємства займає на ринку вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур в Україні становить 0,04%. Вартість капіталу підприємства зросла, рентабельність активів значно зменшилась, капіталовіддача значно зросла. Величина доданої (новоствореної) вартості на одиницю витрат ресурсів із року в рік зменшується, та у 2019 році становила -0,11 рази. Рентабельність власного капіталу також зменшилась у 2019 році порівняно з 2015 роком.

Коефіцієнт фінансової автономії у 2015 – 2019 рр. становив 0,63 – 0,80 разів, але він зменшився на 17% у 2019 році порівняно з 2015 роком, що є вкрай негативним в діяльності підприємства. Рентабельність реалізованої продукції у 2019 році порівняно з 2018 роком зменшилась на 11,66%, рентабельність активів у 2019 році порівняно з 2018 роком зменшилась на 8,95%, рентабельність власного капіталу у 2019 році порівняно з 2018 роком зменшилась на 13,92%.

Основними заходами щодо підвищення господарської діяльності ДП «ЧАЙКА» в плановому періоді є управління витратами і ресурсами, розвитку й удосконалення виробництва та іншої діяльності, заміна кутеру ковбасного, удосконалення системи управління підприємством та всіма видами його діяльності.

У 2022 році порівняно з 2021 роком чистий дохід зросте на 21,96%, собівартість зросте на 21,96%, що призведе до зростання валового прибутку на 21,96%. Інші операційні доходи зростуть на 21,96%, адміністративні витрати зростуть на 21,86%, витрати на збут на 22,09% та інші операційні витрати зростуть на 21,95%, що призведе до зростання фінансового результату від операційної діяльності та чистого фінансового результату на 31,55%. Активи у 2020 році порівняно з 2019 роком зросли на 17539,22 тис. грн., у 2021 році порівняно з 2020 роком на 16428,60 тис. грн., у 2022 році порівняно з 2021 роком на 20276,91 тис. грн. Рентабельність реалізованої продукції у 2022 році порівняно з 2021 роком зросла на 0,47%, рентабельність активів зросла на 1,5%, рентабельність власного капіталу зросла на 1,62%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/43615>.
2. Афанасьєв М.В., Гончаров А.Б. Економіка підприємства: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни /За ред. М.В. Афанасьєва. - Х.: ВД «ІНЖЕК», 2003. - 410 с.
3. Бойчик І.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. - К.: Атіка, 2004. - 480 с.
4. Боковець В. В. Шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства в умовах застосування кластерної моделі економіки регіонів [Електронний ресурс] / В. В. Боковець, А. Р. Корольова, В. В. Іванов // Регіональна бізнес-економіка та управління. - 2013. - № 3. - С. 53-57.
5. Васюта В. Б. Оцінка ефективності господарської діяльності підприємства та розроблення заходів щодо її підвищення [Електронний ресурс] / В. Б. Васюта, М. О. Кулага // Modern economics. - 2019. - № 15. - С. 41-48. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2019_15_8
6. Выборнов В.И., Маврищев В.С. Экономическая эффективность промышленного производства. - 2-е изд., перераб. и доп. - Мн.: Высш. школа, 1982. - 270 с.
7. Галушка З. І. Стратегічний менеджмент : навч.-метод. посіб. / З. І. Галушка, І. Ф. Комарницький ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. - Чернівці : Букрек, 2011. - 239 с.
8. Голубєв А. К. Економіка підприємства : навч.посібн. / А. К. Голубєв. - О.: [б. в.], 2013. - 200 с.
9. Гонтарева І. В. Погодженість відтворювальних циклів ефективності діяльності підприємства [Електронний ресурс] / І. В. Гонтарева // Економіка розвитку. - 2014. - № 2. - С. 90-93. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecro_2014_2_18.pdf

10. Гончаров В.И. Менеджмент: Учеб. пособие. - Мн.: Мисанта, 2003. - 624 с.
11. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, Б. В. Погріщук ; Терноп. нац. екон. ун-т. - К. : Центр учбової літератури, 2012. - 303 с. :
12. Грузинов В.П. Экономика предприятия: Учебник для вузов. - М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. - 535 с.
13. Девятка О. В. Дослідження ефективності господарської діяльності КВП "Краматорська тепломережа" [Електронний ресурс] / О. В. Девятка, Г. Ю. Попова // Збірник наукових праць Донбаської національної академії будівництва і архітектури. - 2019. - № 1. - С. 135-140. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zbnpdnaba_2019_1_21
14. Дончак Л. Г. Вплив функціонування внутрішнього економічного механізму підприємства на ефективність його господарської діяльності [Електронний ресурс] / Л. Г. Дончак, Ю. В. Міронова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2014. - № 2(1). - С. 39-42. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_2\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_2(1)_9)
15. Дронова А. Ю. Рентабельність як складова оцінки ефективності діяльності торговельних підприємств на ринку нафтопродуктів України [Електронний ресурс] / А. Ю. Дронова // Економіка промисловості. - 2011. - № 1. - С. 140-146. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/econpr_2011_1_23.pdf
16. Дуляба Н. І. Напрями підвищення ефективності управління діяльністю господарюючих суб'єктів сфери торгівлі на регіональному рівні [Електронний ресурс] / Н. І. Дуляба, В. П. Далик, С. М. Ільчишин. // Ефективна економіка. - 2019. - № 12. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_12_76

17. Економіка підприємства : навч. посіб. / [О. А. Гриценко та ін.] ; за заг. ред. Л. С. Шевченко ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - Х. : Право, 2011. - 205 с.
18. Економіка підприємства : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [С. П. Кирильчук та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф., акад. Акад. екон. наук України, засл. працівника освіти Автоном. Республіки Крим С. П. Кирильчук ; Крим. екон. ін-т, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". - Сімф. : КЕІ ДВНЗ "КНЕУ ім. В. Гетьмана", 2013. - 442 с.
19. Економіка підприємства : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [В. В. Краснова та ін.] ; за заг. ред. В. В. Красної ; Донец. нац. ун-т, Екон. ф-т. - Донецьк : ДонНУ, 2012. - 502 с.
20. Економіка підприємства : наоч. посіб. / В. Й. Шиян [та ін.] ; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. - Х. : ХНАУ, 2011. - 149 с.
21. Економіка підприємства : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Мельник Л. Г. та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Г. Мельника. - Суми: Університетський книга, 2012. - 863 с.
22. Зайцев Н.Л. Экономика, организация и управление предприятием: Учеб. пособие. - М.: ИНФРА-М, 2004. - 491 с.
23. Иваниенко В.В. Финансовый анализ: Учеб. пособие. - 2-е изд. - Х.: Издательский дом «ИНЖЭК», 2003. - 176 с.
24. Иващенко Н.П. Экономика фирмы: Учебник. - М.: ИНФРА, 2006. - 528 с.
25. Ізмайлова К. Обґрунтування економічних рішень щодо підвищення ефективності проектів на передінвестиційній стадії / К. Ізмайлова // Економіка України. - 2011. - № 10. - С. 79-87.
26. Кайлюк Є. М. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. для студ. спец. 7.050201- "Менеджмент організацій" / Є. М. Кайлюк, В. М. Андрєєва, В. В. Гриненко ; Харків. нац. акад. міс. госп-ва. - Х. : ХНАМГ, 2010. - 279 с.
27. Кантор Е.Л. Экономика предприятия. - СПб.: Питер, 2002. - 352 с.

28. Кирій В. В. Формування механізму ефективного управління суб'єктами господарювання за умов державного регулювання їх діяльності на основі збалансованої системи показників [Електронний ресурс] / В. В. Кирій, Д. О. Чеченець // Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості. - 2018. - № 3. - С. 87-94. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dtssi_2018_3_11
29. Кіндрацька Г. І. Стратегічний менеджмент: навч. посіб. / Г. І. Кіндрацька; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Л.: Вид-во Львівської політехніки, 2010. - 406 с.
30. Ковалев В.В., Волкова О.Н. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. - М.: ПБОЮЛ Гриженко Е.М., 2000. - 424 с.
31. Коваленко О. В. Економіка та організація підприємства : навч. посіб. для студ. III курсу спец. проф. навчання (за профілем підготов.): "Транспорт", "Харчові технології", "Технологія виробів легкої промисловості" / О. В. Коваленко ; Держ. закл. "Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка". - Луганськ: ДЗ "ЛНУ ім. Тараса Шевченка", 2011. - 119 с.
32. Коваль О. А. Рентабельність як показник економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / О. А. Коваль. // Економіка. Управління. Інновації. - 2014. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_1_50.pdf
33. Комплексные оценки в системе управления предприятием / Белый А.П., Лысенко Ю.Г., Мадых А.А. и др.; Под общ. ред. Ю.Г. Лысенко. - Донецк: ООО «Юго-Восток», Лтд», 2003. - 120 с.
34. Ксьондз С. В. Обґрунтування напрямів підвищення ефективності економічної діяльності лісових господарств [Електронний ресурс] / С. В. Ксьондз, В. С. Підгірна, Я. В. Сеньовська // Агросвіт. - 2019. - № 20. - С. 64-70.
35. Куценко А.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України: Монографія. - Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. - 205 с.

36. Левицька І. В. Оцінка ефективності діяльності ресторанного господарства України [Електронний ресурс] / І. В. Левицька, А. О. Климчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2019. - № 3. - С. 117-121. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2019_3_26
37. Лихолат С. М. Економіка підприємства : навч.-метод. посіб. / Лихолат С. М., Городня Т. А. ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Л.: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. - 184 с.
38. Лігоненко Л.О. Економіка торговельного підприємства: методика розв'язання практичних завдань : навч. посіб. / Л. О. Лігоненко, І. В. Височин ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - К. : КНТЕУ, 2010. - 455 с.
39. Лямець В.І., Тевяшев А.Д. Системний аналіз. Вступний курс. - 2-е вид., пере- роб. та допов. - Х.: ХНУРЕ, 2004. - 448 с.
40. Маркіна І. А. Методологічні питання ефективності управління // Фінанси України. - 2000. - № 6. - С. 24-32.
41. Маслова В. О. Підвищення ефективності діяльності підприємств будівельної галузі в сучасних умовах господарювання [Електронний ресурс] / В. О. Маслова, Н. Є. Каличева, Р. В. Шевченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2019. - № 68. - С. 151-157. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2019_68_18
42. Мейер, Маршал В. Оценка эффективности бизнеса: Пер. с англ. А.О. Корсунский. - М.: ООО «Вершина», 2004. - 272 с.
43. Меліхова Т. О. Обґрунтування впливу дії фактора часу на визначення економічної ефективності господарської діяльності підприємства при впровадженні системи економічної безпеки [Електронний ресурс] / Т. О. Меліхова // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. - 2017. - № 6. - С. 52-57. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2017_6_11
44. Назаркевич О. Б. Оцінка ефективності господарської діяльності малих аграрних підприємств в умовах децентралізації [Електронний ресурс] /

- О. Б. Назаркевич // ScienceRise. - 2019. - № 11. - С. 6-12. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/texc_2019_11_3
45. Нусинов В.Я., Турило А.М., Темченко А.Г. Экономический анализ деятельности предприятий и объединений в промышленности: Учеб. пособие. - Кривой Рог: Минерал, 1999. - 172 с.
 46. Олексюк О. І. Економіка результативності діяльності підприємства: монографія / О. І. Олексюк. - К.: КНЕУ, 2008. - 362 с.
 47. Орлов П.А. Экономика предприятия: Учеб. пособие. - Х.: РИО ХГЭУ, 2000. - 401 с.
 48. Осипов В.І. Економіка підприємства: Підручник. - О.: Маяк, 2005. - 724 с.
 49. Ощипок І. М. Оптимізація ефективності транспортної діяльності закладів готельно-ресторанного господарства [Електронний ресурс] / І. М. Ощипок, Л. Й. Онишко, В. В. Гаврилишин // Підприємництво і торгівля. - 2019. - Вип. 25. - С. 77-81. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Torg_2019_25_12
 50. Павловська Л. Д. Економіка підприємства : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. Д. Павловська ; Житомир. нац. агроєкол. ун-т. - Житомир: [б. в.], 2011. - 612 с.
 51. Падерин И.Д. Научные и практические аспекты повышения экономической эффективности современного предприятия // Вісник Академії економічних наук України. - 2003. - №1. - С. 89-95.
 52. Петровці М. М. Ефективність діяльності підприємств-природокористувачів (за матеріалами підприємств Закарпатської області): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / М. М. Петровці. - Ужгород, 2004. - 20 с.
 53. Піддубна Л.І., Піддубна А.І. Конкурентоспроможність у новій системі координат // Економіка розвитку. - 2005. - № 2(30). - С. 24-29.

54. Подольчак Н. Ю. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. / Н. Ю. Подольчак ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. - 397 с.
55. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник. - К.: КНЕУ, 2003. - 608 с.
56. Пуліна Т. В. Застосування методу подібності показника ефективності для прогнозування показників діяльності підприємств та кластерів [Електронний ресурс] / Т. В. Пуліна // Економічний простір. - 2012. - № 68. - С. 233-241. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/есpros_2012_68_28.pdf
57. Руда Р. В. Аналіз ефективної діяльності підприємства: необхідність та методика [Електронний ресурс] / Р. В. Руда // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. - 2012. - № 4. - С. 109-111. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vbumb_2012_4_25.pdf
58. Савицкая Г.В. Экономический анализ: Учебник. - 9-е изд., испр. - М.: Новое знание, 2004. - 640 с.
59. Світлична Я. В. Оцінка та забезпечення економічної результативності функціонування дорожньо-будівельних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступня канд. екон. наук: спец. 08.07.03 «Економіка будівництва» / Я. В. Світлична. - Харків, 2002. - 19 с.
60. Стратегічні цілі і моделі ефективної діяльності підприємства: Навч. посібник / Сіроштан М.А., Потапов В.І., Білявцев М.І. та ін. - Х.: Око, 1999. - 216 с.
61. Сударкіна С. П. Економіка підприємства: навч.-метод. посіб. для студ. ден. та заоч. форми навчання / С. П. Сударкіна, О. О. Гаврись ; Нац. техн. ун-т "Харк. політехн. ін-т". - Х.: Підруч. НТУ "ХПІ", 2012. - 99 с.
62. Сурмин Ю.П. Теория систем и системный анализ: Учеб. пособие. - К.: МАУП, - 368 с.
63. Ткаченко С. А. Квінтесенція ефективного управління, амплуа економічної діагностики у системі ефективного координування вироб-

- ничо-господарською діяльністю [Електронний ресурс] / С. А. Ткаченко, О. М. Потишняк // Економіка. Фінанси. Право. - 2018. - № 6. - С. 38-41. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2018_6_11
64. Турило А.М., Турило А. А. Дальнейшее исследование сущности экономической эффективности и классификация ее видов // Актуальні проблеми економіки. - №3.- С. 152-157.
 65. Узун Д. Д. Економіка і організація інноваційної діяльності підприємства: навч. посіб. / Д. Д. Узун, Ю. О. Узун ; Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т". - Х.: ХАІ, 2010. - 122 с.
 66. Уткіна Ю. М. Стратегічні напрямки підвищення ефективності діяльності підприємств у сучасних умовах господарювання [Електронний ресурс] / Ю. М. Уткіна, О. Г. Тупікова // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2018. - № 64. - С. 94-101. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetr_2018_64_15
 67. Федорова Н.Н. Организационная структура управления предприятием: Учеб. пособие. - М.: ТК Велби, 2003. - 256 с.
 68. Федулова Л.І. Менеджмент організацій: Підручник. - К.: Либідь, 2003. - 448 с.
 69. Шеремет А. Д., Сайфулин Р.С. Методика финансового анализа. - М.: Батракова Т. І. Управління ефективністю діяльності підприємства - запорука його успішного функціонування [Текст] / Тетяна Іванівна Батракова // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. - Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2015. - Том 19. - No 2. - С. 13-19.
 70. Leibenstein H. Allocative Efficiency and X-Efficiency / Leibenstein H. // The American Economic Review. - 1966. - 56. - P. 392-415.

ДОДАТКИ

прибуток	2090	20 549	38 209
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	12 921	12 178
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(11 635)	(8 623)
Витрати на збут	2150	(9 039)	(6 944)
Інші операційні витрати	2180	(22 685)	(23 764)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	-	11 056
збиток	2195	(9 889)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	1
Інші доходи	2240	11 139	1 023
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(7 897)	(6 171)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(11 403)	(1 452)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

ПЛАН
ЗАМЕКОРИСТУВАННЯ ДП „ЧАЙКА” С. ДУДЖКІВ 1999

--	--	--	--	--	--

**Структура посівних площ та планова урожайність і валовий збір ДП
Чайка на 2019 рік**

3	Культура	філія "Чемер"	Дударків	Лісне	Разом по ДП Чайка
---	----------	---------------	----------	-------	-------------------